

DIALOGAS

2013 m. rugpjūčio 22 d.

ISSN 1392-1916

Nr. 30 (1049). Kaina 3,70 Lt

NEPRIKLAUSOMAS SAVAITRAŠTIS

Dvidešimt antrieji leidybos metai

Gabrielės Tervidytės nuotr.

Žmones reikia mokyti rūpintis protu ir emocijomis. Dažnai sakau, kad mūsų kūnui reikia kūno higienos, o emocijoms – emocijų higienos. Tai absoliučiai būtina.

J.Š.Dalai Lama XIV: „Gerumas – mano religija“ 9 p.

R.Vaitkus: griežtesnis reguliavimas pasiteisino

AUKŠTASIS MOKSLAS

3 p.

Žvaigždės – švietimui

Lietuvos švietimu susirūpinusios pramogų ir verslo žvaigždės tiesia jam pagalbos ranką – vasarą pristatyti bent keli privačia iniciatyva ir privačiais ištekliais grįsti projektai.

PROJEKTAI

5 p.

Tūkstančiai bedarbių, o darbuotojų trūksta

POŽIŪRIS

7 p.

Kelionės: susitikimai su savimi visai kitokiu

Į „Dialogo“ klausimus kelionių mėgėjams atsako mokytoja Aušra Baublienė.

„DIALOGAS“ KLAUSIA

8 p.

Švietimo finansavimo problemos ir jų įtaka ugdymui

11 p.

MOOC: studijų imitavimas ar revoliucija?

Žaibišku greičiu vykstantys technologiniai pokyčiai ir vis lengviau prieinamas bei spartesnis internetas sudaro visas prielaidas iš esmės pakeisti įprastinį mokymą bei mokymąsi ir vis plačiau atveria naujas ateities galimybes. Kaip antai pernai pasaulį „sudrebino“ ir didelį populiarumą pelnę masiniai atviri internetiniai kursai MOOC (*Massive Open Online Course*). Tai paskatino diskusijas apie prasidėjusią studijų revoliuciją.

Kas tai?

MOOC – tai distancinio mokymo(si) interneto tinkluose forma. Ji – masinė, tai reiškia, kad studentų skaičius nėra ribojamas. Ji atvira, o tai reiškia, kad naudojama atviro kodo programinė įranga, atviri informacijos šaltiniai, registruojami visi norintys ir už mokymąsi mokėti nereikia. Vis dėlto kursai turi gerai paruoštą programą, tarpines užduotis, testus ir, galiausiai, atestaciją.

Studijavimo laikas yra ribojamas – MOOC dažniausiai naudoja nustatytą terminų sistemą. Tačiau užduočių atlikimo terminai, palyginti su tradicinėmis kursų formomis, yra gerokai lankstesni.

Studijų kreditų MOOC neteikia, tačiau šiame procese dalyvaujančios aukšto-

sios mokyklos neneigia, kad ateityje tai gali keistis. Kol kas MOOC absolventai gali gauti pažymėjimus apie kursų baigimą.

Pažymėtina, kad masinių atvirų internetinių kursų kategorijai nepriklauso ne tik mokamos, bet ir nemokamos, tačiau terminų užduotims atlikti neribojamos distancinės studijos. Pavyzdžiui, tinklalapyje *Wikiversity* pateiktą mokomąją medžiagą galima vertinti ir kaip nuoseklius kursus, tačiau į MOOC kategoriją jie nepatenka, nes mokytis galima individualiu tempu, nepaisant jokių nustatytų terminų. Sisteminių kursų galima rasti ir interaktyvių programavimo studijų tinklalapyje *Codecademy*. Tačiau MOOC kategorijai ir tokie kursai nepriklauso.

Nukelta į 4 p. ►

Gali gauti paramą studijoms

Valstybinis studijų fondas (VSF) paskelbė konkursą, kuriame gali dalyvauti ir gauti valstybės paramą studijoms Lietuvos aukštosiose mokyklose išeivijos ir lietuvių kilmės užsieniečių vaikai, vaikaičiai, provaičiai. Jie gali pretenduoti į dviejų rūšių paramą: stipendiją ir socialinę išmoką. Parama skiriama du kartus per metus pavasario ir rudens semestre. Išeivijos ir lietuvių kilmės užsieniečių vaikai, vaikaičiai, provaičiai, studijuojantys Lietuvos aukštosiose mokyklose ir norintys gauti valstybės paramą šiam rudens semestriui, iki rugsėjo 30 dienos turi užsiregistruoti Valstybinio studijų fondo interneto tinklalapyje, užpildyti ten esančią paraišką ir ją pateikti elektroniniu būdu.

Tie, kurie paramos kreipiasi pirmą kartą, iki paraiškų teikimo termino pabaigos privalo pateikti užsienio lietuvio ar išeivio statusą patvirtinančius dokumentus arba jų patvirtintas kopijas.

Apie priimtą sprendimą, ar parama skiriama, VSF aukštąsias mokyklas informuos per 5 darbo dienas nuo sprendimo priėmimo dienos.

Nidoje žinias gilina gabiausi šalies vaikai

Rugpjūčio 16-ąją gabiausiems Lietuvos vaikams duris Nidoje atvėrė Nacionalinė moksleivių akademija (NMA). Jos mokiniai šiais metais susirinko į dešimtąją jubiliejinę vasaros sesiją.

Programoje numatyti ne tik devynių sekcijų dalykiniai, asmenybės ugdymo užsiėmimai, bet ir vakaro renginiai su žurnalistu E.Jakilaičiu, rašytoju ir dainuojamosios poezijos atlikėju V.V.Landsbergiu, Japonijos ambasados Lietuvoje patarėja S.Yoshino ir kt. Dešimtąją vasaros sesiją vainikuos NMA muzikų koncertas kartu su Klaipėdos kameriniu orkestru. Koncertui diriguos maestro M.Staškus.

Dalyvauti kiekvieną dieną nuo 19.30 val. vyksiančiuose akademijos renginiuose kviečiami ir neringiškiei bei kurorto svečiai. NMA vasaros sesija Nidoje truks iki rugpjūčio 26 d.

„DIALOGAS“ KLAUSIA

Ar daug kas užtarimo kreipiasi į Seimą?

„Dialogo“ redakcija pasidomėjo, ar daug laiškų, susijusių su švietimu, gauna Seimo švietimo, mokslo ir kultūros komitetas.

Seimo švietimo, mokslo ir kultūros komiteto biuro vedėjas K.Kaminskas mielai atsakė: „Iš viso nuo 2013 m. sausio 1 d. iki rugpjūčio 1 d. komitetas gavo 581 laišką. Iš jų 43 laiškai buvo iš mokytojų, direktorių ar mokinių tėvų. Dažniausios temos – mokyklos struktūros ar mokyklų tinklo pertvarka.“

K.Kaminskas atsakyme „Dialogui“ priminė, kad mokyklos struktūros ar mokyklų tinklo pertvarkos klausimų sprendimas pagal Konstituciją, Vietos savivaldos ir švietimo įstatymus yra savivaldybių įgaliojimų sritis. Išskyrus atvejus, kai mokyklos steigėjas yra valstybė ar mokykla yra nevalstybinė.

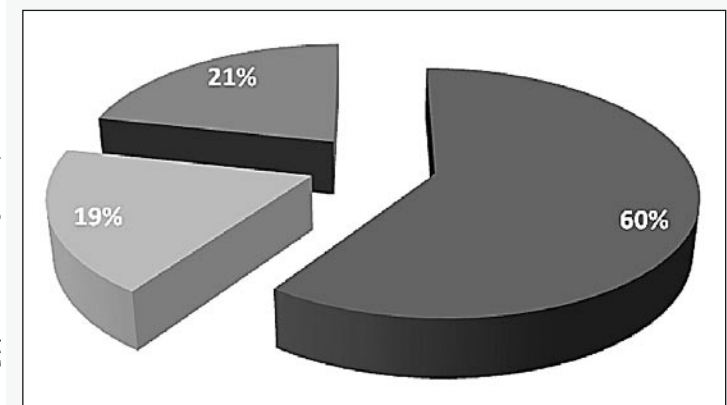
APKLAUSA

Rugsėjis kelia nerimą

Ilgosios vasaros atostogos eina į pabaigą, todėl praėjusią savaitę internetų (www.dialogas.com) klausėme, kokiomis nuotakomis pasitinka artėjantį rugsėjį.

Balsavimo rezultatai, prisipažįstame, nustebino: net 60-iai proc. respondentų artėjantis rugsėjis kelia nerimą ir paniką.

Tik 19-ai proc. teikia naujų vilčių, o 21-am proc. tėra eilinis mėnuo. Nekokios nuotakos prieš naujus mokslo metus. Gal dar pasitaisys?

Puslapyje – „Dialogo“ inf.

Myriop pasmerkė 70 studijų programų

Šiomet stojusieji į aukštąsias Lietuvos mokyklas net 27 mokyklose numarino po kelias studijų programas – į jas per bendrąją priėmimą ir tikslinio finansavimo skirstymą nepriimtas nė vienas studentas. Vienos studijų programos abiturientams pasirodė nepatrauklios, todėl visai neatsirado pageidaujančiųjų jas studijuoti, kitos – surinko per mažą studentų skaičių, kad susidarytų grupė.

Ir universitetuose, ir kolegijose be studentų liko daugybė studijų programų, pradedant evangeliskąja teologija ir katalikų tikyba, baigiant aviacijos vadyba, mechanikos inžinerija, finansais, mobiliesiomis technologijomis ir robotika.

Daugiausia programų, kurios nesurinko stojančiųjų, – net aštuonios – yra Klaipėdos universitete, po penkias – Mykolo Romerio, Europos humanitariniame universitetuose bei Vilniaus dailės akademijoje, keturios studijų programos studentų nepriviliojo Kazimiero Simonavičiaus ir Lietuvos edukologijos universitetuose.

Lietuvaitės rašinys – tarp pasaulinio konkurso prizininkų

Pirmą kartą šalies istorijoje Lietuvos moksleivio rašinys pateko tarp trijų geriausių Pasaulinės pašto sąjungos ir UNESCO organizuojamo tarptautinio epistolinio rašinio konkurso darbų. Palangos Šventosios pagrindinės mokyklos auklėtinės G.Petrauskaitės tekstas buvo pripažintas vienu iš geriausių rašinių. Lietuvos atstovei už sukurtą laišką atiteko bronzos.

Šių metų epistolinio rašinio konkurso tema buvo „Parašyk laišką, kuo brangus vanduo“. Trylikametė G.Petrauskaitė savo laiške krikštamotei aprašė tiek lietaus lašelių muziką, tiek vandens sto-

kojančių planetos gyventojų patiriamus sunkumus. Pati prie jūros gyvenanti moksleivė tikino labai apsidžiaugusi tokiu geru jos darbo įvertinimu.

„Konkurso tema man buvo labai artima, nes gyvenu Šventojoje, visai šalia Baltijos jūros. Savo laišku kviečiau žmones atkreipti dėmesį į Baltijos jūros taršą, nes noriu, kad vanduo būtų labiau mylimas ir tausojamas“, – sakė G.Petrauskaitė.

Pirmąją vietą tarptautiniame epistolinio rašinio konkurse laimėjo 15-metis čekas D.Korčakas, adresavęs savo laišką Oderio upei, tekančiai per Čekiją, Lenki-

Rektorius priešinasi atleidimui

Klaipėdos universiteto (KU) rektorius V.Laurėnas apskundė Klaipėdos apygardos teismui miesto apylinkės teismo sprendimą, kad jis turi būti atleistas iš universiteto vadovo pareigų. Mat birželio pabaigoje Klaipėdos miesto apylinkės teismas iš dalies tenkino Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos (VTEK) ieškinį ir nusprendė nutraukti tarp KU ir V.Laurėno sudarytą darbo sutarties pakeitimą, pagal kurį jis paskirtas į rektoriaus pareigas.

VTEK praėjusių metų vasarį nusprendė, kad V.Laurėnas turi būti atleistas iš pareigų, nes supai-

niojo viešuosius ir privačius interesus. Etikos sargai tuomet paskelbė, jog KU nenutraukus sutarties su V.Laurėnu kreipsis į teismą dėl jos pripažinimo negaliojančia.

Teismas konstatavo, kad V.Laurėnas dalyvaudamas KU tarybos posėdžiuose, kuriuose buvo svarstomi ir priimami sprendimai dėl rektoriaus rinkimų, ir būdamas kandidatu užimti šias pareigas, įsivėlė į interesų konfliktą, kadangi sprendė savo karjeros galimybes.

„Jis, kaip tarybos narys, dalyvavęs rektoriaus rinkimo procedūroje, balsavęs už rektoriaus kandida-

tūrą ir pats kandidatavęs į šį postą, turėjo galimybę nulemti rektoriaus rinkimų rezultatus. Kiti asmenys, nebūdami universiteto tarybos nariai, neturėjo lygių galimybių kandidatuoti į rektoriaus vietą, nebuvo užtikrintos pretendento lygios teisės“, – argumentavo teismas.

Siekdamas, kad universiteto veikla nesutriktų ir būtų sudaryta galimybė organizuoti naujus rektoriaus rinkimus, teismas sprendimo vykdymą atidėjo dviem mėnesiams, tačiau V.Laurėnas jį apskundė.

V.Laurėnas KU rektoriumi buvo paskirtas 2011 m. gruodį.

VTEK: interesų konflikto profesoriai neišvengė

Antradienį (08 20) Vyriausioji tarnybinės etikos komisija (VTEK) nustatė, kad trys Kauno technologijos universiteto (KTU) profesoriai, vadovaujantys dviem universiteto katedroms ir dar vienam padaliniui, spręsdami dėl jų artimųjų tarnybos, buvo veikiami interesų konflikto. VTEK teigimu, KTU Ekonomikos ir vadybos fakulteto Kokybės vadybos katedros vedėja profesorė R.Čiutienė, Projektų vadybos centro direktorius profesorius B.Neverauskas ir Socialinių mokslų fakulteto Strateginio valdymo katedros vedėjas profesorius G.Jucevičius sprendė klausimus dėl jiems tiesiogiai pavaldžių šios mokyklos įstaigos padaliniuose dirbančių artimųjų asmenų tarnybos eigos.

„Komisijos nuomone, tokie R.Čiutienės, B.Neverausko ir G.Jucevičiaus veiksmai buvo veikiami Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatyme, kuris jiems yra taikomas tiesiogiai, nurodyto viešųjų ir privačių interesų konflikto“, – nurodoma VTEK pranešime.

Tačiau Viešųjų ir privačių intere-

sų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo pažeidimo komisija neapliko ir tik konstatavo, jog profesoriai veikė interesų konflikto situacijoje.

Komisija jiems rekomendavo ateityje nusišalinti nuo tokių klausimų rengimo, svarstymo bei sprendimo priėmimo procedūrų, o „iškilus viešųjų ir privačių interesų konflikto situacijai, susijusiai su artimųjų asmenų darbu, kreiptis į tiesioginį vadovą prašant pateikti rekomendacijas dėl tolesnės tarnybinės veiklos“.

KTU rektoriumi VTEK teigia rekomenduojanti parengti ir patvirtinti Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo nuostatas praktiškai užtikrinančią tvarką, „užkertančią kelią galimiems viešųjų ir privačių interesų konfliktų bei nepotizmo atvejams jo vadovaujamos įstaigos darbuotojų veikloje“, o iškilus galimiems viešųjų ir privačių interesų konflikto atvejams, parengti konkrečias rašytines rekomendacijas atitinkamiems darbuotojams dėl tolesnės tarnybinės eigos ir užtikrinti veiksmingą šių rekomendacijų laikymosi kontrolę.

Komisijos nuomone, tokia situacija, kaip KTU, ir kitose aukštosiose mokyklose yra „galimai sisteminė“.

„Atsižvelgdama į tai, komisija nusprendė atlikti aukštųjų mokyklų darbuotojų, kuriems yra taikomos Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo nuostatos, veiklos stebėseną. Atliktų patikrinimų pagrindu sprendimus priimančioms asmenims teikti metodines rekomendacijas dėl minėtojo įstatymo nuostatų praktinio užtikrinimo“, – teigiama pranešime.

VTEK taip pat atkreipė švietimo ir mokslo ministro dėmesį į įsakymo, nustatančio kategorijas darbuotojų, kuriems netaikomas draudimas dirbti vienoje švietimo ir mokslo institucijoje, kai juos sieja artimi giminystės ar svainystės ryšiai ir kai jų darbas susijęs su vieno iš jų tiesioginiu pavaldumu kitam arba su vieno teise kontroliuoti kitą, galimą neatitiktį aukštesnės galios teisės aktui – Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo nuostatomis.

Šviesų Žmogų Lietuva turėjo

■ 1992 m. „Dialogo“ redakcijoje. Nuotraukoje: a. a. Meilė Lukšienė, šaunioji mokytoja Violeta Tapinienė, a. a. direktorius Povilas Andriulis, „Dialogo“ apžvalgininkė Ramutė Bruzgelevičienė, a. a. poetas Vaidotas Daunys.

Šiomet rugpjūčio 20 dieną Daktarei Meilei Lukšienei būtų sukakę 100 metų. Jaunimui tai atrodo tolima praeitis, o mums – devyniasdešimtaisiais į švietimo reformos sūkurį įtrauktiesiems – dar buvo lemta su Daktare intensyviai pabendrauti.

Man ypač brangios ir reikšmingos paskutinių Jos gyvenimo metų valandos. Daug sakralių akimirkų patirta.

Habil. dr. Meilės Lukšienės 100-osios gimimo metinės paskelbtos UNESCO 2013-aisiais minima sukaktimi.

Lietuvoje sudaryta darbo grupė žymiosios švietėjos veiklai priminti, jos mintimis visuomenę budinti.

Gražu, kad Daktarės gimimo dienos nepamiršo šalies vadovė. Savo socialinio tinklo „Facebook“ paskyroje Prezidentė Dalia Grybauskaitė tądien rašė: „Šiandien minime Lietuvos tautinės mokyklos idėjos autorės Meilės Lukšienės 100-metį. Jos laikmečio iššūkiai – ugdyti pilietišką, savarankiškai mąstantį, gimtąją kalbą, papročius ir Tėvynės istoriją gerbiantį žmogų – aktualūs ir šiandien. Todėl prieš prasidedant naujiems mokslo metams kviečiu kiekvieną Lietuvos mokytoją dar kartą apmąstyti ir įsipareigoti ugdyti jaunimą – žmogiškumo brandai ir visos mūsų valstybės kultūrai.“

Šviesų Žmogų Lietuva turėjo.

Elena TERVIDYTĖ

Vienintelė lietuvė, apdovanota UNESCO J.A.Komenijaus medaliu

100-osioms M.Lukšienės gimimo metinėms paminėti numatyta daug renginių: tarptautinė mokslininkų ir žymių visuomenės veikėjų, filosofų, švietėjų konferencija „Negausių tautų likimai ir švietimas globaliame pasaulyje“, kilnojamosios parodos Lietuvos bibliotekose, Lietuvos ambasadoje, mokyklose, jaunųjų mokslininkų konferencija-forumas „Mokykla jaunajai Lietuvai“. Taip pat planuojama anglų ir rusų kalbomis išleisti M.Lukšienės straipsnių rinkinį, skirtą kultūrologijos, edukologijos ir švietimo reformos temoms, kompaktinę plokštelę su M.Lukšienės paskaitomis, sukurti dokumentinį filmą, surengti Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos laidas ir kt. Vilniaus rajono Marijampolio vidurinei mokyklai bus suteiktas Meilės Lukšienės vardas. Šie ir daugelis kitų renginių numatyti Vyriausybės patvirtintame Valstybiniame Meilės Lukšienės metų priemonių plane.

Kai kurie renginiai jau yra įvykę: balandį Vilniuje, A.Mickevičiaus g. 19, atidengta M.Lukšienei skirta atminimo lenta, surengta tarptautinė mokslinė konferencija. Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos sekretoriatas parengė ir išleido 2013 m. kalendorių „Mokykla su Meile“, skirtą Meilei Lukšienei. Kalendoriuje – fotomenininko Ramūno Danisevičiaus užfiksuotos Vilniaus „Vyturio“ pradinės mokyklos (tai buvo pirmoji nepriklausomos Lietuvos naujai susikūrusi pradinė mokykla) gyvenimo akimirkos ir aktualios M.Lukšienės įžvalgos apie ugdymą, kūrybą, kultūros ir švietimo sąsajas, humanistinės visuomenės vertybes.

Meilė Julija Lukšienė-Matjošaitytė gimė 1913 m. rugpjūčio 20 d. Vienoje, Austrijoje. Kauno Vytauto Didžiojo universitete studijavo gamtos mokslus, o to universiteto Humanitarinių mokslų fakultete įgijo lietuvių literatūros istorijos, lietuvių kalbotyros, prancūzų literatūros, pedagogikos specialybes, apgynė humanitarinių mokslų daktaro ir socialinių mokslų habilituoto daktaro disertacijas.

Dirbo mokytoja, universiteto dėstytoja, Vilniaus universiteto Lietuvių literatūros katedros vedėja. Vėliau apkaltinta antitarybiškumu ir išmesta iš universiteto. Ji buvo Lietuvos Sąjūdžio iniciatyvinės grupės narė, viena iš Lietuvos švietimo reformos kūrėjų. Mirė Vilniuje, 2009-ųjų spalį.

Ji – kol kas vienintelė lietuvė, 2004 m. apdovanota žymiuoju UNESCO Jano Amoso Komenijaus medaliu.

ŠMM inf.

➤ AUKŠTASIS MOKSLAS

R.Vaitkus: griežtesnis reguliavimas pasiteisino

Valdžia džiaugiasi, kad jos pastangos atgręžti jaunimą į technologijų ir fizinių mokslų studijas duoda rezultatų. Tačiau atgręžti į darbo rinką universitetus valdžiai kol kas nesiseka.

Stojo į šalies ūkiui reikalingas specialybes

„Šiomet beveik tris kartus padidino me tikslinių studijų vietų ir studijų kryptių skaičių stojant į tarp abiturientų mažiau paklausias, bet darbo rinkai reikalingas specialybes, kaip kad visuomenės saugumo, slaugos, technologijos mokslų, sporto trenerių. Matome, kad griežtesnis valstybės reguliavimas pasiteisino: į šalies ūkiui reikalingas specialybes įstojo žymiai daugiau studentų nei ankstesniais metais. Tai nauda ir valstybei, ir studentui, nes baigęs gaus darbą pagal savo specialybę. Ateityje valstybės reguliavimą priimant studentus tik griežtinsime“, – sako švietimo ir mokslo viceministras Rimantas Vaitkus. Pasak Švietimo ir mokslo ministerijos (ŠMM), universitetų sektoriuje apie 2,6 proc. sumažėjo trauka į socialinius mokslus, beveik 1 proc. mažiau siekiančiųjų humanitarinių mokslų, tačiau 1,3 proc. daugiau pasirinkusiųjų technologijos mokslų sritį, 0,9 proc. – fizinius mokslus, 1,7 proc. – biomedicinos mokslus. Medicinos studijų programa šiemet buvo pati populiariausia tarp stojančiųjų: mediciną pirmajame etape pirmuoju pageidavimu nurodė beveik 1300 stojančiųjų. Didžiausias šių metų pokytis – labai padidėjusi su informatika susijusių studijų programų paklausa. Šiomet į dešimtuką pateko po dvi fizinių mokslų (4 ir 5 vietas užima KTU ir VU programos „Programų sistemos“) ir technologijos mokslų

programas (8 ir 9 vietas tenka VGTU programoms „Multimedija ir kompiuterinis dizainas“ ir „Transporto inžinerija“).

Regionų universitetams – didelis iššūkis

Švietimo ir mokslo viceministro nuomone, regionų universitetams kyla labai didelis iššūkis. „Štai, sakykime, Šiaulių universitetas – jis turi aiškią nišą: tai yra Šiaurės vakarų Lietuva. Tai regionas, kuriame ir pramonė stipriai išvystyta – turiu omeny ir Mažeikius, ir pačius Šiaulius su atsigaunančia pramone. Arba imkime Klaipėdos universitetą – akivaizdu, kad jis turi atsisukti į jūros specialybes.

Bet dažnai būna, kad nueinama paprasčiausiu keliu – jūs rasite visuose universitetuose vadybą, verslo administravimą ir panašiai. Mes Švietimo ir mokslo ministerijoje svarstome, kad, ko gero, reikėtų pasikviesti tarptautinę akredituojančią agentūrą – ne Lietuvos kokybės vertinimo centrą, o tarptautinę akredituojančią agentūrą, kuri peržiūrėtų visas tokias vadybos ir verslo programas ir tokias, kurios neatitinka tarptautinių kriterijų, uždarytų“, – „Laisvosios bangos“ laidoje „Ryto tema“ kalbėjo R.Vaitkus.

Viceministro teigimu, regioniniai universitetai dabar rungtis ne vien tarpusavyje, ne tik su Vilniaus ir Kauno universitetais, bet ir su kolegijomis, pavyzdžiui, Klaipėdos, Marijampolės, Rietavo, Utenos, Šiaulių.

Nukelta į 15 p. ►

■ 2009 m. Meilė Lukšienė palaidota šalia savo vyro Kazimiero Lukšos Vilniaus Saulės kapinėse.

MOOC: studijų imitavimas ar revoliucija?

Žitos Šlogerienės nuotr.

► Atkelta iš 1 p.

Mat jie nenustato terminų ir neturi centrinio studijų proceso variklio, pvz., dėstytojo ar instruktoriaus.

Ir, žinoma, MOOC kategorijai nepriklauso įvairių universitetinių paskaitų vaizdo ir garso įrašai, kurie pateikiami specializuotuose, į *Academic Earth* panašiuose tinklalapiuose.

Kur studijuoti?

MOOC – brangus ir didelių intelektinių pajėgų reikalaujantis produktas. Intensyvus MOOC augimas prasidėjo nuo 2012 m. pradžios, o vien pastaraisiais mėnesiais į šią švietimo formą buvo investuota apie 100 mln. dolerių. Pagrindiniai masinių atvirų internetinių kursų kūrėjai – universitetai, jų pedagogai ir privačios arba pelno nesiekiančios informacinių technologijų (IT) bendrovės. Universitetai arba pedagogai imasi atsakomybės už mokymo turinį ir kokybę, o IT bendrovės – už savo sukurtas platformas ir jų techninę priežiūrą.

Platformų, kurios bendradarbiauja su universitetais ir jų pedagogais teikiant MOOC paslaugas, yra galybė. Pagal populiarumą ir jomis besinaudojančių universitetų prestižą lyderiais galima laikyti *Coursera*, *Udacity*, *Khan Academy* ir *edX*.

Dauguma kursų – anglakalbiai, tačiau rasti galima ir kursų ispanų, prancūzų, kinų ar italų kalbomis. Kursų tematika pati įvairiausia – nuo menų bei humanitarinių mokslų iki biologijos, statistikos ir IT.

Bene įvairiausios tematikos kursų galima aptikti portale *Coursera* (<https://www.coursera.org>), kurį sukūrė dviejų Stanfordo universiteto (JAV) profesorių įsteigta privati socialinio verslo bendrovė. Jos tinklalapyje skelbiama, kad studijų portalas bendradarbiauja su geriausiais pasaulio universitetais (sutartys su 33 universitetais, 8 iš jų, įskaitant Edinburgo universitetą Škotijoje, – už JAV ribų). Į portalą investuota 22 mln. dolerių, o jo teikiamuose kursuose dalyvauja daugiau nei 2 milijonai besimokančiųjų.

Kiekvieno kurso aprašas nurodo, koks universitetas jį paruošė, kas dėstytojai, ko studentai išmoks ir ar gaus pažymėjimą apie kurso baigimą. Nurodoma ir į kokio išsilavinimo studentus kursas orientuotas. Vienus kursų gali sėkmingai baigti mokyklinę programą išėję smalsuoliai, kitus – toliau pažengę studentai.

Manoma, kad pusė *Coursera* studentų – dirbantys ir pasitobulinti norintys profesionalai, o daugeliui studentų atviri kursai yra ne vienintelė studijų vieta.

40 proc. kursantų teigia, kad jie užsiregistravo tiesiog iš smalsumo, 30 proc. – kad nori patobulinti įgūdžius, o 18 proc. – kad siekia gauti geresnį darbą. Kursų dalyvių amžius svyruoja nuo 14 iki 74 metų.

Kaip mokomasi

Norintieji studijuoti turi užsiregistruoti. Kursai dažniausiai „porcijuojami“ savaitėmis. Kiekvieną savaitę atsiranda naujos videopaskaitos, pateikiamos atitinkamos užduotys, kurias reikia atlikti per nurodytą laiką. Atlikti kiekvieną tes-

tą paprastai galima daug kartų. Automatinio patikrinimo metu gautas maksimalus rezultatas dažniausiai įskaitomas per atestaciją. Kokia užduotis atiteks kursantui, jis nežino, todėl atspėti teisingus atsakymus praktiškai neįmanoma.

Šalia kassavaitinių žinių ir įgūdžių patikrinimo bei įvertinimo testų dėstytojai gali duoti ir naujai paruoštų praktinių užduočių arba pasiūlyti projektų, kuriuose reikia pritaikyti naujas žinias. Dažnai naudojamas kursantų tarpusavio vertinimas: po to, kai dėstytojui visi nusiunčia atliktas užduotis, kiekvienas kursantas turi patikrinti tam tikrą kiekį (4–5) kitų dalyvių darbų, įvertinti juos pagal nurodytus parametrus ir parašyti atsiliepimą. Ir toks darbas yra privalomas – jo neatlikusiems sumažėja galutinis įvertinimas.

Kaip papildomą savo kurso medžiagą dėstytojai gali pridėti nuorodų į įvairius interneto išteklius, papildomos literatūros sąrašus ir pan. Kiekvienas kursas turi ir savo forumą, kurio dalyviai gali susipažinti, užduoti klausimus ir gauti atsakymus. Forumų dalyviai – ne tik studentai, bet ir dėstytojai bei jų pagalbininkai. Tokiu būdu sukuriami tikrai, o ne virtualiai klasei ar auditorijai būdinga aplinka.

Kaip atsakas į augantį poreikį kurti internete mokymo klases neseniai atsirado ir nauji nepriklausomi serveriai. Juos galima vertinti kaip tolesnę MOOC plėtrą. Vienas iš tokių serverių, pvz., *Getstudyroom*. Kiekvienas užsiregistravęs vartotojas gali jame sukurti savo paskyrą vienam ar kitam kursui. Tose paskyrose kursantų grupės, panašiai kaip realiose klasėse, gali dirbti mažomis grupėmis – kiekviena jų turi savo tinklalapį, interaktyvią klases lentą ir pan.

Kas mokosi

MOOC idėjos revoliucingumo esmė – kokybiškas aukštasis mokslas tampa nemokamas ir visiems prieinamas. Tačiau duomenys apie kursantus rodo, kad viskas ne taip paprasta.

Antai šių metų kovo mėnesio duomenys apie *Coursera* dalyvius byloja, kad daugiausia studentų – iš JAV (27,7 proc.), toliau saraše Indija (8,8 proc.), Brazilija (5,1 proc.), Didžioji Britanija (4,4 proc.), Ispanija (4 proc.), Kanada (3,6 proc.), Australija (2,3 proc.), Rusija (2,2 proc.).

Kadangi dauguma kursantų – anglakalbiai, aišku, kad viena iš kliūčių prieinamumui – kalbos barjeras. Be to, dalyvauti kursuose – reiškia turėti po ranka interneto prieigą aprūpintą kompiuterį ir mokėti juo naudotis, – bent jau tiek, kad sugebėtų rasti internete pačius kursus.

Dar vienas rodiklis, apie kurį daug kalbama, – sėkmingai kursų baigusiujų skaičius. Vidutiniškai į vieną *Coursera* kursą užsiregistruoja apie 50 tūkst. žmonių (būna kursų, kurie surenka ir 100 tūkst.). Finišą geriausiu atveju pasiekia apie 20 proc., o dažniausiai – ne daugiau kaip 10 proc. Pavyzdžiui, jeigu kursantų darbai vertinami automatiškai, finišą pasiekia daugiau studentų nei tuomet, kai vieni kitų darbus vertina patys kursantai. Papildomas stimulus studijuoti iki pabaigos – perspektyva gauti kokį nors pažymėjimą apie kursų baigimą.

Beje, kursų pabaigą pasiekusiųjų dalis ne visuomet rodo kursų kokybę ar patrauklumą. Kursantų apklausos rodo, kad daugelis į kursus užsiregistravusių, bet jų nebai-

gusių studentų nurodo, jog jie yra visiškai patenkinti tuo, ką suspėjo gauti. Be to, kūrybiškai savo studijas organizuojantys ir formalus patvirtinimo, kad baigė kurį nors MOOC, nesiekiantys studentai gali pagal savo studijų planą nuo MOOC pereiti prie labiau statiško išteklių, o vėliau prisijungti prie dar kokių nors MOOC.

Kita vertus, ne visi MOOC organizatoriai vienodai suinteresuoti, kad kuo daugiau studentų pasiektų finišą. Kursai, kurie išlaikomi rėmėjų lėšomis, suinteresuoti savo populiarumu, todėl jų organizatoriams labiau rūpi užsiregistravusių, o ne kursų baigusiu studentų skaičius. Žinoma, kursai, kurie bando vadovautis verslo principais, siekia, kad kuo daugiau studentų pasiektų finišą ir įsigytų pažymėjimą. Klausimas tik, ar pastarasis modelis yra gyvybingas.

Problemų dar daug

Pirmoji ir pagrindinė daugumos MOOC problema yra ta, jog nepaisant deklaracijų, kad jie nemokami, pinigų veiklai reikia iš kažkur gauti. Naudojami įvairūs būdai. Daugelis MOOC prašo susimokėti už kursų baigimo pažymėjimus. Kitaip tariant, studijavimas ir net baigiamoji atestacija yra nemokama, o jei kursantas nori ir pažymėjimo – turi už jį sumokėti. Kai kurie kursų organizatoriai tuo ir apsiriboja, kiti siūlo ir įvairiausių kitų mokamų paslaugų. Pavyzdžiui, siūlo informaciją apie geriausius studentus potencialiems darbdaviams, kad pastarieji galėtų pasiūlyti jiems darbą. Arba ima mokesť iš studento, kuris nori papildomo individualaus kurso. Yra organizacijų, kurios inicijuoja tam tikrus kursus dėl reklamos, – už tai jos irgi turi sumokėti.

Antroji problema – patvirtinimas, kad studentas įveikė kursą ir patobulino savo kvalifikaciją. Kitaip tariant, reikia, kad studentai gautų ne tik žinių, bet ir sumokėtų už pažymėjimus, kurie padėtų įsidarbinti ar kilti karjeros laiptais. Kad pažymėjimas turėtų vertę, taip pat ir kainą, kurią verta mokėti, jį turi pripažinti darbdaviai. O tai įmanoma, jei pažymėjimus pripažįsta bent jau kursų organizuojantis universitetas. Dar geriau, jei MOOC baigimo pažymėjimą universitetas pakeičia savuoju dokumentu.

Trečioji problema – verifikacija. Kitaip tariant, organizacinių ir techninių sprendimų visuma, kad kursų baigimo pažymėjimą gautų tas, kuris studijavo savarankiškai, be jokių nelegalių pagalbininkų.

Vis dėlto klausimas, ar darbdaviai pripažins MOOC pažymėjimus, tebėra aktualus. Žinoma, daug kas priklauso nuo padėties kiekvienos šalies darbo rinkoje. Tačiau tikimasi, kad jeigu MOOC absolventų skaičius augs ir jie ne-nu-vils darbdavių, palaipsniui MOOC įsitvirtins kaip dar vienas potencialių kvalifikuotų specialistų šaltinis.

Ir grėsmės, ir galimybės

Sparčiai plintanti nauja studijų forma, jos keliamos grėsmės ir atveriamos galimybės rūpesčių kelia ir Lietuvos universitetų vadovams. Tačiau į MOOC jie žiūri gana kritiškai – kaip į „itin lengvo mokslo pasiekimų imitavimo bangos antplūdį“. Tokia formuluotė buvo išplatinta po pavasarį vykusio Lietuvos universitetų rektorių konferencijos (LURK) posėdžio.

Pasak LURK Studijų komiteto pirmininko, Lietuvos sveikatos mokslų universiteto prorektorius Renaldas Jurkevičius, MOOC gali kelti grėsmę dėl nekokybiškų studijų. Mat jei MOOC kursantams būtų pradėti teikti kreditai, tai, anot prorektorius, pasipildytų prašymai ir reikalavimai juos įskaityti, pripažinti. R. Jurkevičiaus teigimu, po kurio laiko gali nutikti taip, jog pasaulyje iš viso liks kokie dešimt universitetų.

Nors panašu, kad tokios prognozės per daug pesimistinės, tačiau MOOC fenomenas – rimtas iššūkis tradicinei universitetinei sistemai. Mat prognozuojama, kad MOOC geriausiu atveju gali „uždaryti“ apie 20 proc., o blogiausiu – apie 90 proc. tradicinių Europos universitetų.

Pasak Lietuvos švietimo ir mokslo ministro Dainiaus Pavalkio, šią problemą mato ir Europos Komisija, ir Europos Taryba. „Mūsų užduotis pirmininkaujant ES Tarybai – diskutuoti, ką daryti su šiais kursais. Dėl jų buvimo arba nebuvimo niekas nebediskutuoja – diskutuojama dėl to, kiek valstybės narės gali pripažinti iš principo neformaliu būdu įgytas žinias, kompetencijas ir visa kita, kaip tai formalizuoti. Tokio atsakymo kol kas neturime“, – sakė D. Pavalkis.

Vytautas STRAZDAS,
„Dialogo“ apžvalgininkas

Žvaigždės – švietimui

Lietuvos švietimu susirūpinusios pramogų ir verslo žvaigždės tiesia jam pagalbos ranką – vasarą pristatyti bent keli privačia iniciatyva ir privačiais ištekliais grįsti projektai.

Virtuvės kūrybiškumui ugdyti

Kulinarijos šedevrais ir idėjomis nuolat stebinantys „Virtuvės mitų grovėjai“ paskelbė, kad artėjančią rudenį startuos su novatorišku socialinės atsakomybės projektu, kurio tikslas – Lietuvos mokyklose įrengti modernias kulinarijos klases. Garsieji virtuvės šefai tokiu būdu sieks paskatinti moksleivius savo kūrybiškumą atskleisti ir virtuvėje, mokys juos sveikos mitybos pagrindų, ves kulinarijos paskaitas.

„Mokyklose įrengtos kulinarijos klasės dažniausiai nėra pakankamai modernios nei ten esančia technika, nei aplinka. Norime vaikams įkvėpti daugiau entuziazmo mokytis gaminti, mėgautis gardžiais ir sveikais savo pačių pagamintais patiekalais, todėl nusprendėme imtis šios socialinės iniciatyvos ir Lietuvos mokyklose įrengti modernias kulinarijos klases“, – sako vienas iš projekto iniciatorių kulinaras Alfąs Ivanauskas.

Naujasis „Virtuvės mitų grovėjų“ socialinis projektas bus įgyvendinamas drauge su verslo socialinės atsakomybės projektus Lietuvoje ir užsienyje plėtojančia VŠĮ „Atsakingas verslas“, ši įmonė administruos projektą ir jo fondą.

„Tai itin novatoriškas ir tęstinis projektas, kuris ilgai gali išaugti ir į itin sėkmingą pasaulinį formatą. Šios socialinės iniciatyvos sėkmė priklauso nuo švietimo įstaigų, visuomenės ir verslo sinergijos – kviečiame visus prisijungti prie šios idėjos įgyvendinimo, – sako projekto bendraautorė VŠĮ „Atsakingas verslas“ socialiai atsakingų verslo projektų vadovė Rima Olberkytė-Stankus. – Verslo socialinės atsakomybės projektai šiuo metu pasaulyje yra vienas iš svarbiausių prioritetų, ypač tokių gigantiškų, kaip „Microsoft“, „Google“, „Apple“ ir kitų. Džiugu už

■ Virtuvės mitų grovėjai: Alfąs Ivanauskas, Martynas Praškevičius ir Ali Gadžijevs

„Virtuvės mitų grovėjų“ – sulaukę savo verslo sėkmės jie imasi investicijų į bendruomenę.“

„Virtuvės mitų grovėjų“ trijulė šio projekto imtis paskatino vaikystės prisiminimai, kuomet kiekvienas iš jų pradėjo savo kulinarinę „karjerą“.

„Kai augome, virtuvės nebuvo tokios modernios, o kulinarinės knygos ne tokios spalvingos – apie tai galėjome tik pasvajoti. Tačiau mes buvome tokie vaikai, kurie savo kūrybiškumą demonstravo virtuvėje, o dabar tai tapo gyvenimo hobiu ir profesija. Visgi šis projektas

labiau skirtas ne tam, kad išaugintume kulinarų kartą, o tam, kad sukurtume vaikams dar vieną galimybę fantazuoti, eksperimentuoti, kurti, gyventi sveikiau“, – pasakojo A.Ivanauskas.

Kulinariai jau rengia edukacinę kulinarijos programą vaikams. Pamokas jie planuoja vesti lankydamiesi įvairiose Lietuvos miestų ir miestelių mokyklose. Užsiėmimų metu projekto vykdytojai parodys, kad maisto gaminimas yra įdomus, linksmas procesas, o sau bei draugams gaminamas maistas – ir gardus, ir sveikas.

A.Mamontovas: knygos – viena pagrindinių lavinimo priemonių

Susirūpinęs Lietuvos vaikų skaitymo įgūdžių ugdymu, naują labdaros ir paramos fondą „Švieskime vaikus“ vidurvasarį įsteigė muzikantas Andrius Mamontovas ir verslininkas Ramūnas Karbauskis.

„Mano senelis Adomas Čiplys buvo lietuviško elementoriaus „Saulutė“ bendraautoris, todėl mano misija – tęsti jo darbus

ir skatinti vaikus skaityti nuo mažų dienų. 1996 metais įkūriau labdaros fondą „Muzikantai vaikams“, kuris Lietuvos vaikų namams dovanojo knygų ir mokymosi priemonių. Naujasis fondas „Švieskime vaikus“ – pradėtų darbų tęsia, – kalbėjo naująjį projektą pristatęs A.Mamontovas. – Visos problemos prasideda nuo švietimo,

nuo žmogaus išsilavinimo priklauso vėlesni jo pasirinkimai gyvenime. Todėl žiūrėdami į ateitį, didžiausią dėmesį turėtume skirti mažiausiems vaikams, duodami jiems į rankas knygą. Juk knygos yra viena pagrindinių lavinimo priemonių.“

Pasak A.Mamontovo, naujasis labdaros ir paramos fondas „Švieskime vaikus“ sieks atnaujinti miestų ir kaimų vaikų bibliotekų fondus geriausiais lietuvių autorių literatūros kūrinių, remis bibliotekėlių atsiradimą vaikų ligoninėse, darželiuose, bendruomenėse, taip pat skatins rašytojus ir dailininkus kurti knygas vaikams.

„Skaitymo įgūdžiai turi formuotis nuo mažiausių dienų, todėl vaikus turi pasiekti gera knyga. Mes kartu su tarptautinės vaikų literatūros asociacijos (IBBY) Lietuvos skyriumi ir Lietuvos rašytojų sąjunga atrinksime XIX–XX a. geriausius lietuvių autorių knygas vaikams, kurios bus perleistos 10 tūkst. vienetų tiražu, ir jas pristatysime į visas šalies bibliotekas. Kai kuriuose kaimuose ir miesteliuose dabar visai nėra knygų vaikams, todėl šios knygos turėtų pralaužti ledus, – būsimus darbus vardijo R.Karbauskis. – Taip pat skatinsime Lietuvos rašytojus kurti knygas vaikams, kviesdami juos dalyvauti kasmetiniame vaikų literatūros konkurse, kurio apdovanojimų fondą sudaro 21 tūkst. litų.“

Pasak R.Karbauskio, aukštos meninės ir literatūrinės kokybės dar nepublikuoti prozos, poezijos ar dramos kūriniai su iliustracijomis vaikams iki 10 metų bus vertinami

konkurso organizatorių sudarytos komisijos, kurioje dirbs žinomi rašytojai, dailininkai, literatūros ir dailės kritikai bei projekto iniciatoriai. Pirmosios premijos laureatui bus įteikta 10 tūkst., antrosios – 5 tūkst., o trečiosios – 3 tūkst. litų premija. Taip pat 3 tūkst. litų premija bus apdovanotas geriausios vaikiškos knygos debutantas. Premijos bus skelbiamos kiekvienų metų kovo 11 dieną, o įteikiamos Jaunųjų knygų bičiulių festivalyje Naisiuose.

„Mes nuvertiname pirmosios knygos reikšmę, bet būtent nuo pirmojo susidūrimo su knyga priklausys, ar vaikas vėliau skaitys pasaulio literatūros klasiką. Mano pirmosios knygos buvo senelio parašytas „Saulutės“ elementorius, „Skrudėliuko Ferdos nuotykių“, „Danuko Dunduliuko nuotykių“. Tai tikriausiai kažkaip paveikė mano gyvenimą... – šypsojosi A.Mamontovas. – Kartais maža juokinga knygelė tave priveda prie Bulgakovo ir kitų didžiųjų rašytojų. Todėl savo vaikams nuo vaikystės sakau, kad jei norite gyventi gerą, turtingą ir prabangų gyvenimą – skaitykite knygas. Nes tik jos padės jums rasti kelią į tą gerą gyvenimą. O tuos, kurie neskaito, galiausiai matome prie šiukšlių konteinerių.“

Pasak fondo steigėjų, visi, norintys prisidėti prie labdaros ir paramos fondo „Švieskime vaikus“, galės aukoti jam specialiais telefono numeriais per Naisių vasaros festivalį, Naisių teatro gastroles, A.Mamontovo rudens koncertus.

"ŠVIESKIME VAIKUS"
LABDAROS IR PARAMOS FONDAS
STEIGĖJAI ANDRIUS MAMONTOVAS IR RAMŪNAS KARBAUSKIS

Mūsų tikslai:

- Vaikiškos lietuvių literatūros prieinamumas.
- Skaitymo skatinimas.
- Premijos geriausių naujų vaikiškų knygų autoriams.

Vien mūsų finansinio indėlio nepakaks. Todėl labai reikalinga Jūsų pagalba.

Prisidėti galite aukodami skambučiu arba sms:

1402 (5Lt)

www.svieskimevaikus.lt www.facebook.com/Svieskimevaikus

Andrius Mamontovas 1969 metais

KLAUSIATE? ATSAKOME!

Kokias pareigas darbdaviui užkrauna darbo sutarčių nuostata, kad darbo krūvis nustatomas „pagal tarifikaciją“?

Mokytojo darbo sutartyje nurodytas ne konkretus jam paskirtų pamokų ir papildomų valandų skaičius, o tik parašyta – „pagal tarifikaciją“. Ar tokia darbo sutarties nuostata įpareigoja mokyklos direktorių, kuris pakeitė mokytojo tarifikaciją, vadovautis Darbo kodekso nustatytais darbo sutarties keitimo reikalavimais?

Akivaizdu, kad darbo sutartyje užfiksuotas susitarimas, kad darbo krūvis (taip pat ir atlyginimas) priklausys nuo tarifikacijos, yra darbo apmokėjimo sąlyga. Tuomet, vadovaujantis Darbo kodekso (DK) 120 str. 3 dalimi, darbo apmokėjimo sąlygas be darbuotojo raštiško sutikimo darbdavys gali keisti tik tuo atveju, kai įstatymais, Vyriausybės nutarimais ar pagal kolektyvinę sutartį yra keičiamas tam tikros ūkio šakos, įmonės ar darbuotojų kategorijos darbo apmokėjimas. Keičiant darbo apmokėjimo sąlygas, sumažinti darbo užmokestį be darbuotojo raštiško sutikimo negalima.

DK 120 str. 1 dalis numato, kad gamybinio būtinumo atvejais darbdavys turi teisę pakeisti darbo sutarties sąlygas, o jei darbuotojas nesutinka dirbti pakeistomis darbo sąlygomis, jis gali būti atleistas iš darbo pagal šio DK 129 straipsnį laikantis nustatytos darbo sutarties nutraukimo tvarkos.

Todėl manytina, kad keisdamas mokytojo tarifikaciją mokyklos vadovas turi vadovautis DK 120 str. 3 dalyje nustatyta tvarka, o negavęs raštiško darbuotojo sutikimo, atleisti jį iš darbo pagal DK 129 str. laikydamasis DK 130 str. nustatytos tvarkos.

Kuriuos profesinės sąjungos narius privalu atleisti nuo darbo?

Kuriuos mokykloje veikiančios profesinės sąjungos narius ir kokiam laikui mokyklos vadovas privalo atleisti nuo darbo, kad jie galėtų dalyvauti seminaruose, posėdžiuose ir kituose savo organizacijos renginiuose?

Vadovaujantis 2013 m. birželio 28 d. įsigaliojusiomis Profesinių sąjungų įstatymo 13 str. pataisomis, profesinės sąjungos atstovaujamyj ir (arba) valdymo organų nariai pareigas paprastai atlieka darbo metu. Tuo tikslu šie nariai profesinių sąjungų posėdžiams ir jų pareigoms atlikti atleidžiami nuo darbo ne mažiau kaip 60 darbo valandų per metus, jei kolektyvinėje sutartyje nenumatyta kitaip. Už šį laiką jiems mokamas vidutinis darbo užmokestis.

Be to, darbdavys sudaro sąlygas darbuotojų profesinės sąjungos narių švietimui. Kolektyvinėje sutartyje šiam tikslui gali būti numatomas tam tikras lėšų procentas nuo darbo užmokesčio fondo. Darbuotojo ir profesinės sąjungos prašymu darbdavys suteikia darbuotojui iki 3 dienų nemokamų atostogų per metus švietimui ir mokymuisi.

Taigi, norėdama, kad atstovaujamyj ir (arba) valdymo organų nariai pasinaudotų teise gauti ne mažiau kaip 60 darbo valandų per metus pareigoms profesinėje sąjungoje atlikti, pastaroji turi raštu nurodyti darbdaviui darbuotojų, išrinktų į profesinės sąjungos atstovaujamyj organus, pavardes. Laisvas nuo darbo laikas jiems turėtų būti suteikiamas jų prašymu ir jų pageidaujamu laiku. Šis laikas prilyginamas dirbtam laikui, už kurį mokamas vidutinis darbo užmokestis. Laisvas nuo darbo laikas ne mažiau kaip 60 darbo val. per metus suteikiamas kiekvienam atstovaujamojo organo nariui. Kolektyvinėje sutartyje gali būti nustatyta ir didesnė laiko norma darbuotojų atstovų pareigoms vykdyti, taip pat gali būti detalčiau reglamentuojama laisvo laiko suteikimo tvarka.

Iki 3 dienų nemokamų atostogų per metus švietimui ir mokymuisi darbdavys turi suteikti kiekvienam profesinės sąjungos nariui, dėl kurio į darbą kreipėsi pats darbuotojas ir profesinė sąjunga. Už šį laiką darbuotojams nėra apmokama.

Kaip rašyti mokinio pavardę?

Į mokyklą priimto moksleivio motina reikalauja, kad mokyklos dienyne ir kituose dokumentuose vaiko pavardė būtų neiškraipoma ir rašoma su „W“ raide. Ar tenkintinas toks motinos reikalavimas?

Vadovaujantis Dienynų pildymo paaiškinimais (dienynų formos patvirtintos švietimo ir mokslo ministro įsakymais 2011 m. gruodžio 21 d. Nr. V-2505 „Dėl pradinio ugdymo ir pagrindinio ugdymo dienynų formų patvirtinimo“ ir 2009 m. gruodžio 8 d. Nr. ISAK-2636 „Dėl dienynų formų patvirtinimo“), dienyne įrašai daromi valstybine kalba.

Kadangi „W“ raidės lietuviškoje abėcėlėje nėra, tai reikalavimą vaiko pavardę mokyklos dokumentuose rašyti su „W“ galima laikyti netenkintinu.

Parengė Vytautas STRAZDAS

SVETUR

JAV: moksleiviai galės pasirinkti tiek berniukų, tiek mergaičių tualetą

Kalifornija tapo pirmąja Amerikos valstija, kuri saugos translyčių moksleivių teises. Naujasis įstatymas reikalauja, kad valstybinės mokyklos vaikams nuo darželio iki 12 klasių leistų lankytis arba berniukų, arba mergaičių tualetuose – ten, kur jiems yra priimtinau. Įstatymas taip pat leidžia translyčiams asmenims rinktis arba vyriškas, arba moteriškas sporto šakas. Pasak valstijos parlamento pirmininko J.Perezo, „Kalifornija išsiveržė į priekį translyčių asmenų teisių srityje“.

Nors tokia pati translyčių moksleivių apsaugos tvarka galioja ir Masačusetso bei Konektikuto valstijose, bet Kalifornija tapo pirmoji, įteisinusi ją įstatymu.

Įstatymo, suteikiančio translyčiams moksleiviams teisę „dalyvauti lyčių segregacija paremtose programose ir užsiėmimuose“, rėmėjai tvirtina, kad jis sumažins patyčių ir diskriminacijos mastą.

Įstatymo rėmėjai pažymi, kad Los Andželo ir San Francisko mokyklos jau laikėsi panašios politikos ir joms neiškilo jokių problemų. Tuo metu įstatymo priešininkai teigia, kad leidus priešingos lyties moksleiviams lankytis patalpose, kurios skirtos kitos lyties vaikams, bus pažeistos likusių moksleivių teisės ir privatumas.

AUSTRALIJA: studijos užsieniečiams čia brangiausios

Didžiausio Europos banko HSBC atliktas tyrimas atskleidė, kad Australija yra valstybė, kurioje studijuoti užsieniečiams yra brangiausia. Sudėjus vidutinį mokesčių už mokslą universitete ir pragyvenimo išlaidas per metus užsieniečiai studentai šalyje išleidžia 38 tūkst. JAV dolerių, – teigiama banko interneto svetainėje.

Antroji šalis pagal studijų brangumą yra Jungtinės Amerikos Valstijos. Čia, kartu sudėjus mokesčių už mokslą ir pragyvenimo išlaidas, studentas per metus išleidžia kiek daugiau nei 35 tūkst. JAV dolerių. Trečioje vietoje atsidūrė Didžioji Britanija, kur išleidžiama kiek daugiau nei 30 tūkst. JAV dolerių. UNESCO teigia, kad dvi pastarosios šalys tarptautinių studijų tikslu tampa maždaug trims iš dešimties jaunuolių.

Įdomu tai, kad Vokietijoje besimokantys studentai per metus už mokslą vidutiniškai sumoka vos 635 JAV dolerius, o pragyventi jiems pakanka 5,65 tūkst. JAV dolerių, taigi per metus jie vidutiniškai išleidžia tik apie 6285 JAV dolerius, t. y. šeštadalį išlaidų Australijoje.

LATVIJA: mokytojui gresia kalėjimas už tai, kad mokiniams leido nemokamai atsisiųsti istorijos vadovėlį

Latvijos policija atliko reidą mokytojo Pavelo Juros namuose dėl to, kad šis savo interneto svetainėje įkėlė ir leido nemokamai atsisiųsti istorijos knygą, kuri kainuoja 5,6 lato (27 Lt). Apklauskos metu vyras buvo informuotas, kad už tokį pažeidimą jam gresia iki dvejų metų kalėjimo, viešieji darbai arba bauda.

Dėl autorių teisių pažeidimo į policiją kreipėsi istorijos vadovėliu „Vėsture Vidusko-lai“ prekiaujanti leidykla „Zvaigzne ABC“. Kratos metu pareigūnai konfiskavo mokytojo kompiuterį, vyras buvo sulaikytas ir apklaustas, o jo svetainė uždaryta.

P.Jura internete pavišino skenuotą knygos kopiją. Prieš tai jis buvo susisiekęs su vadovėlio autoriumi, bet aiškėja, kad jis neteisingai suprato, kokio turinio negalima publikuoti internete.

Mokytojas ketina susitikti su minėtos leidyklos atstovais ir prašys jų panaikinti kaltinimus bei susitarti taikiai.

Anksčiau P.Juros sukurtas tinklalapis, kuriame nemokamai pateikiama mokiniams reikalingos informacijos, buvo pelniusi Latvijos Švietimo ir mokslo ministerijos pripažinimą.

DIDŽIOJI BRITANIJA: valstybinėje mokykloje – nė vieno brito

Piterboro Gladstauno pradinėje mokykloje mokosi 440 vaikų ir nė vieno iš jų gimtoji kalba nėra anglų. Tokia mokykla – vienintelė Didžiojoje Britanijoje. Dauguma jos moksleivių kilę iš Pakistano, dalis iš Afganistano, taip pat Lietuvos ir Latvijos, bet brito nėra nė vieno. Nepaisant kalbos barjero, mokyklos rezultatai yra geri ir Didžiosios Britanijos mokyklas prižiūrintys valdininkai teigia, kad dvikalbystė yra šios mokyklos privalumas, o ne trūkumas.

Ši mokykla vienintelė Didžiojoje Britanijoje, kur nė vienas moksleiviui anglų kalba nėra gimtoji.

Didžiosios Britanijos Švietimo departamento skaičiai rodo, kad 358 iš 440 Gladstauno mokyklos moksleivių gimtoji kalba yra urdų. 23 moksleiviai kalba oficialia Afganistano kalba – dari. Lietuvių kalba gimtoji yra 15-ai šios mokyklos vaikų, 11-ai – latvių. Dar 16 vaikų kalba kitomis kalbomis.

Šiemet mokykla sulaukė gero įvertinimo iš šalies švietimo įstaigas prižiūrinčios organizacijos, nors dar pernai buvo įvertinta kaip „neatitinkanti reikalavimų“.

Mokyklos direktorė, 54-ių Christine Parker teigia, kad mokytojai pamokose stengiasi pakomentuoti, paaiškinti kiekvieną dalyką. Be to, siekiama, kad moksleiviai artimai bendrautų su bendraamžiais iš kitų vietos mokyklų. Pasak mokyklos vadovės, sunkiau mokyti sekasi tik tiems vaikams, kurių tėvai namuose anglų kalbos nemokė, bet į savo kalbą įterpdavo kelis angliškus žodelius.

Gladstauno mokykloje dirba 28 pedagogai, iš kurių 10 moka urdų kalbą, vienas – lenkų ir rusų kalbas.

Piterboro savivaldybės vaikų paslaugų skyriaus direktoriaus padėjėjas Jonathanas Lewis teigia, kad miesto gyventojai kalba 100 įvairių kalbų. Mokyklose vaikai, kuriems anglų kalba nėra gimtoji, 2008 m. sudarė 19 proc., o dabar sudaro 35 proc.

„Dialogo“ inf.

Ženkla

Vienam kitam užkliūva, kad prie jūros laiką leidžiantys kunigėliai neturi jokių skiriamųjų kunigiškų ženklų.

O ar kuris matėte prie jūros mokytoją su kreida rankoje ar sąsiuvinį krūvele?

Kęstutis MILIAUSKAS

Tūkstančiai bedarbių, o darbuotojų trūksta!

Vytenis PAULAUSKAS

Vešimės darbo jėgą iš Nepalo?

Buvusio švietimo ir mokslo ministro Gintaro Steponavičiaus krepšelinė aukštojo mokslo reforma patyrė visišką fiasco. Mat, nepaisant to, kad Lietuvoje yra apie 200 tūkstančių bedarbių, verslininkai šiemet, kaip niekad ankstesniais metais, skundžiasi darbo jėgos trūkumu. Akcentuojama, kad verslui trūksta ne bet kokių, o aukštos kvalifikacijos darbuotojų, kurių atseit Lietuvoje nėra.

Būtent tokių aukštos kvalifikacijos darbuotojų verslininkai reikalauja leisti jiems atsivežti iš Nepalo. Nežinau, kokie yra Nepalo pasiekimai aukštojo mokslo srityje, kokią vietą šios šalies universitetai užima geriausiųjų pasaulio universitetų šimtuko sąrašuose. Tiesa, Nepale švietimo reforma buvo pradėta dar 1971 metais. Tad gal ir mes po 40 metų pasieksime Nepalo lygį?

Tačiau verslininkai tiek laukti nenori. Todėl tikėtina, kad netrukus sulauksime „aukštos kvalifikacijos“ darbuotojų desanto ir iš Kinijos, Indijos, Pakistano, Vietnamo, Šri Lankos. Deja, Lietuvos verslininkai tarp mūsų šalies bedarbių šių valstybių atstovams prilygstančių darbuotojų neranda.

Lietuva švietimo lygiu atsilieka ne tik nuo išvardytų šalių, bet ir nuo sovietinio bloko valstybių. Nepaisant to, kad Lietuvoje kone kiekvienas pilietis vairuoja nuosavą automobilį, verslininkai teigia, kad jiems trūksta vairuotojų, todėl šiuos samdosi iš Ukrainos ir kitų buvusių sovietinių respublikų, nepriklausančių Europos Sąjungai. Verslininkams trūksta ir suvirintojų, virėjų, siuvėjų. Nejaugi Lietuvoje nėra nė vienos profesinės mokyklos, kuri ruošytų šių sričių specialistus?

Reformuokime verslininkų mąstymą

Būtų juokinga, jeigu nebūtų liūdna. Manau, kad, siekiant įveikti darbuotojų trūkumą, reikia ne toliau reformuoti švietimą, bet visų pirma reformuoti verslininkų mąstymą. Tam, kad šie suprastų, jog gyvenant laisvosios rinkos sąlygomis reikia ir elgtis pagal tos rinkos dėsnius – ne reikalauti iš valdžios, kad ši ant lėkštutės patiektų verslininkams reikiamą kiekį reikiamos kokybės dirbančiųjų, bet didinti atlyginimus tol, kol tokių darbuotojų atsiras savaime – kol jie patys ims ieškoti darbdavio. Arba darbdaviai galėtų išsiugdyti darbuotojus patys savo lėšomis.

Savo ruožtu valdžios pareiga yra bent jau minimaliai prognozuoti ateities tendencijas. Tuo tikslu ji turi skirti lėšų atitinkamo kiekio atitinkamos srities specialistų paruošimui. O ar po to darbdaviai sugebės prisivilioti tuos specialistus mokėdami jiems normalius atlyginimus, tai jau yra pačių darbdavių, o ne valstybės reikalas.

Aušra Maldeikienė rašo (str. „Dėl ko ir kam vertėtų išsižieisti?“, „Dialogas“, Nr. 27), kad geriausių rezultatų pasiekė tos šalys, kuriose darbuotojai buvo apmokomi ne valstybinėse mokymo įstaigose, bet pačiose verslo bendrovėse.

Ko gero, ir Lietuvoje ruošiamasi eiti panašiu keliu. Kalbama apie pameistrystės idėjos įgyvendinimą, apie darbuotojų rengimo perėmimą iš Darbo biržos bei profesinių mokyklų ir perdavimą verslo kompanijoms. Tačiau toks persikirstymas gali kelti įtarimų: gal tokiu būdu verslininkai tik nori perimti tas valstybės lėšas (gauti pinigų krepšelį), kurias iki šiol gaudavo profesinės mokyklos bei profesiniai rengimo centrai ir naudotis pigia arba net visai nemokama darbo jėga?

Dėjà vu

Ieva LOZURAITYTĖ,

Vilniaus Tuskulėnų vidurinės mokyklos moksleivė

Kada vasara būna užskaityta? Kai kažkur išvažiuoji? Gal norėčiau į Nicą, bet niekas nesiūlo, be to, priklausomybė Palangai daro savo. Banaloka vasara. Banaloka pasirinkimas. Bet „Kerpės“ viešbučio liuksas panoraminiais langais per dvi sienas toks, kad kritus į kaip visada baltai sniegu gurgždančią patalynę beveik nesinori niekur ir eiti. O išėjus į Basanavičiaus gatvę, suprant, kad gyvenimas – realybės šou ir dėl to šou čia ir atvažiuai: susireikšminusios *one.lt* aukos neoniniais sijonais, tarsi pozuodamos prieš išivaizduojamas kameras, pakeltu tonu spygauja, kaip viskas *cool, čiotkai, tipo, nerealiai ta prasme...* Krūti vaikinukai su kropsais ant puskojinių nuo ryto merkia akį, manydami, kad jų marškinėliai, ant kurių užrašai su N16 ar S turinio tekstais, jau savaime atveria kelią į kiekvienos užkabintos panos širdį. Dviračiu vogčiomis pramauna Ramūnas Rudokas: vargšas, aiškiai nori būti nepažintas, bet tampa dar viena Palangos atrakcija. Vakare Basanavičiaus gatvė tiesiog pražysta „entelegentais“ ir „forsais“: žilagalviui „žinai, ašai kaipo tamista manau...“ atitaria kvadratinis plikis: „karoče, bliam...“

Kitą rytą paplūdimyje šalia įsitaisiusi pagyvenusi sunkiasvorė ponia *ombre* „priedegęs aliuminio puodas“ šukuosena ir ruonio figūra telefonu moko kažkokį jauną gimnaitį, kad jis nevestų „tos senos mergos“, ir visą pusvalandį kas minutę kaip mantrą kartoja: „pasakau tau paskutinį kartą, ir viskas...“ Šalia gulintis į sudžiūvusią šakelę susitraukęs jos vyras mėgina jai pasakyti, kad jei „viskas“, tai jau reikia baigti, bet dama vėl „paskutinį kartą“ pradeda apie būtinybę „nevesti tos senos mergos“.

Tiek pasauliobambizmo, kad nors tvenkinį tvenk, bet grįžti pietauti į „Kerpę“, o ten jos savininkas kažkokiu mistiniu būdu surinkęs inteligentiškų padavėjų komandą tarsi tyliai šaiposi iš Palangos kaip runkelių sostinės įvaizdžio. Tai mane nervina; noriu prie ko nors prikibti, nes juk geras lietuvių tonas reikalauja kibti prie Palangos, na kad ir musę ant stalo rasti, bet antiena su mangais skani, o šaltas kokteilis *Mojito* turbūt atvėsintų ir ugnikalnį.

Prikimusi jūra kasdien juokiasi, nes būna dienų lyg tyčia. Nuėjus nusifotografuoti tilto pabaigoje, užsirauni ant tipo,

kuris po poros komplimentų ima tau pasakoti apie savo buvusius bandymus žudyti, ir tada valandą klausydama jo nesibai giančių depresinių istorijų galvoji: numes tavo nuo tilto ar ne, jei ne laiku atsiveikinsi? „Žvaigždė“ iš vienos *Basankės* kavinės, nutraukęs dainą ir palikęs publiką, išleikia į gatvę prašyti tavo telefono, o paskui naktimis SMS aiškina Zodiako ženklų suderinamumus ir pasakoja apie savo – Liūto – jautrią širdį, skirtingai nuo tavo – Vėžio – nejautrių kiautų, mat neini naktį su juo pasivaikščioti prie jūros.

Oi tie lietuviškos estrados žiburiai švyturiai, tik Palangoje tokių terasi, į Raudonąją knygą juos... Būrėjas iš rankos gudria šypsenėle kasdien kabina makaronus lengvatikiams, „laimintojas“ pajacas barsto kažkokius grūdus vaikams ant galvos, tėvai stovi eilėje: kas nenorės už kelis litus palaiminti savo brangiausio turto, kad ir nupigintais ryžiais?

„Palangos orkestras“ stengiasi tautai įkvėpti tvirtos *žemaitėškos* dvasios. Tačiau supermamytės stato savo mažvaikius tiesiai ant Rotondos pakopų ir dirigentas kasdien kramtydamas lūpas kenčia šį supertėvų norą prikišus savo atžalų ausis prie pat dūdų juos padaryti mocartais. Kartą neįstovėjęs jis pabando su mažvaikiais tartis, kad nuliptų, tačiau jėgos aiškiai nelygios: kovoti su jaunąja karta – tai ne batuta mojuoti. Pralaimėjęs šį Žalgirio mūšį, dirigentas (jam net pralaimėjusiam reikėtų ordino už kantrybę) pampersiniams nuraminti ir močiučių dvasiai pakylėti pasirenka „Na palauk“ ar „Laimės žiburį“, – kažkaip vienodai skamba, gal kad vienoda tikslinė auditorija.

Mambo jambo man, blondinei, pagrokite mano naujieji draugai iš „Palangos orkestro“ arba su *The Doors* atsakykite, *Where will we be / When the summer's gone?* Todėl nors noriu į Nicą, noriu į Paryžių, noriu į Niujorką, nors pykstu, kad ten dar nebuvau, bet lietuviškasis Didysis Getsbis vilioja: lik Palangoje, nors žinai, kad jau turi ne tik bilietą į Vilnių, bet ir į rudėnį. Todėl nuo šiol tegul lyja, vis lyja ir lyja, kad nebegalėtų kitiems Palangoje groti orkestras, kad šlapiais voratinkliais apraizgytame kelyje į mokyklą nebegalvočiau apie švelnų įkautusį Palangos smėlį ir gaivinantį „Kerpės“ *Mojito*.

KELIONĖS

Susitikimai su savimi visai kitokiu

Vasara kai kam – įvairiausių kelionių metas. Yra keliautojų aistruolių ir tarp mokytojų.

Ko jie ieško tose kelionėse? Ką randa? O gal – nuo ko išsilaisvina?..

Į „Dialogo“ klausimus kelionių mėgėjams atsako mokytoja Aušra BAUBLIENĖ.

• **Kaip sėsliam žmogui paaiškintumėte, dėl ko verta keliauti? Kas Jums yra kelionės – tik nauji išpūdžiai ar kas nors daugiau?**

Kelionės yra geriausia mokykla, nes joje yra visko: kalbų pamokos, etika, matematika, istorija, aišku, geografija... O tokių vaizdinių priemonių nesukurs jokios technologijos. Jokie žinytai, enciklopedijos, vadovėliai neaprašys to jausmo, kurį patiri, kai išlipi iš lėktuvo ar traukinio, autobuso, ir tave apglėbia karščio banga, kai negali patikėti, jog esi Eliziejaus laukuose, kai negali akių atitraukti nuo snieguotų kalnų viršūnių. Kažkur skaičiau, jog „kelionė – vienintelis pirkinys, kai žmogus, išleidęs pinigų, pasijunta turtingesnis“.

Tačiau sėslus žmogus (tokių tikrai pažįstu) visų pirma turėtų pagalvoti, ar tikrai jam to turto reikia. Keliauti, kad kiti taip daro, neverta, keliauti, kad padėtum pliusiuką aplankytojų sąrašui, visai neverta... Bet pabandyti tikrai reikėtų... O gal?..

Kas man yra kelionės? Mokykloje dirbau su turistų būreliu. Pačioje pradžioje karštą vasaros sekmadienį keliavome po Žemaitiją ir vieną atkarpą reikėjo nuvažiuoti autobusu. Dulkini, pavargę sulipome į mašiną, kuri buvo pilna močiucių, grįžtančių iš bažnyčios. Viena iš jų įdėmiai ir ilgai žiūrėjo į mane, į mano didelę kuprinę, paskui paglostė ranką, padavė saldainį ir švelniai palaimino visam gyvenimui: „Durniki tu, durniki...“ Ir taip beveik 15 metų su kuprine, kurią vėliau pakeičiau į lagaminą...

Be kelionių gyventi nemoku. Smalsumas, svarbiausia žmogaus savybė, skatina pažvelgti, kas ten už horizonto... Noras pažinti, pamatyti, paliesti, išgirsti... Antikinės literatūros vadovėlį iš naujo perskaičiau Graikijoje, dailės istoriją pasikartojau Italijoje, iš naujo perverčiau A.Diuma, V.Hugo romanus Paryžiuje. Be galo jauku buvo A.Lindgren muziejuje Stokholme, gal todėl, kad su vaikais labai mėgo juos kūrė, daug skaitėme, vaidinome. Didžiausią išpūdį padarė ne Luvras ar Ermitažas, bet susitikimai su S.Dali jo gimtinėje Figuerė, Van Gogu – Amsterdame. Savo mokiniams, atrodo, labai nusibodau pasakodama apie impresionistus Ž.Pompidu meno centre. Neiškenčiau...

Kelionės yra nuotykis, susitikimai su savimi visai kitokiu... Tai ir poilsis, nes kasdienybė pasitraukia kažkur į šoną.

• **Kokias keliones mėgstate labiausiai: po egzotiškus kraštus, Lietuvą, senąją Europą...; dviračiais, baidarėmis, turistauti pėsčiomis...? Gal pasidalintumėte ir keltu išpūdžių?**

Taip atsitiko, kad laimėjome sidabro medalius šalies mokinių turizmo varžybose ir buvome pakviesti į keliaujančią stovyklą Karpatuose. Tada ir įklimpau. Esu labai dėkinga likimui, kad jis mane ir mano vaikus atvedė į Filaretų gatvę Vilniuje, į Jaunųjų turistų centrą, esu dėkinga Laimutei Armalienei, kuri kvietė mus keliauti... Per tuos 15 metų pėsčiomis išvaikščiojom Lietuvą, kilometrą į Chibinų, Karpatų, Tian Šanio kalnus, nepamirštami žygiai valtimis po Karelijos ežerus. Visai tada keliaudavome – dažniausiai pėsčiomis, dar slidėmis, plaukėme baidarėmis. Visada sunku... Bet tai ir buvo įdomu: išvirti košę ant laužo pliaupiant lietui, nueiti 20 kilometrų ir vakare iki nukritimo žaisti krepšinį sporto salėje. Iki skausmo pasiilgsti naktinių laužų, kai gali kalbėtis apie ką tik nori... Pasiilgsti to gražaus ir nepastebimo mokėjimo vienas kitam padėti, plepėti apie niekus, kai, atrodo, daugiau negalėsi žengti nė žingsnio... Pasiilgsti tų akimirkų, kai, išbuvę žygyje mėnesį, dar trypčiodavome mokyklos kieme ir nenorėdavome išsiskirti.

Po egzotiškus kraštus nekeliauvau. Manau, kad ir šiltųjų

Aušros Baublienės nuotr.

kraštų kurortuose taip pat neatsidursiu, nes nemokėčiau visą dieną tysoti prie jūros ar baseino... Bet tai kiekvieno pasirinkimas. Jau daug metų (pasibaigus kuprinės laikotarpiui) važiuoju į pažintines keliones po Europą. Važiuoju autobusu. Kai pirmą kartą gidas mane „suskaičio“, pasidarė be galo gera – ne aš tikrinu, ar visi susirinko, ne man rūpi, kur pavalgydinti vaikus, nereikia bėgti į muziejų paminti bilietų...

Su auklėtiniais keliau labai dažnai: išmaišėm Lietuvą, paskui patraukėm ir toliau. Buvome susitarę dėl tam tikrų kelionės taisyklių, jų tikrai laikėmės, todėl problemų ir nekildavo. Bet iki šiol prisimenu pačią laimingiausią ekskursijos akimirką: grįžti namo, vaikus „priduoti“ tėvams, atsidusti: „Viskas gerai!“

„Už kalnus gražesni tikrai kalnai“, – sako rimti žygeiviai. Kalnai užbūrė jau pirmajame žygyje Karpatuose, nors iš dešimties dienų lijo aštuonias... Niekada neužmiršiu raudonų uolų, sraunių upių ir balto sniego Tian Šanio kalnuose, neužmiršiu pačių skaniausių ledų užkopus į Chibinų kalnų perėją... Ir šiandien rinkdamasi maršrutą dažniausiai žiūriu, kad nors akies krašteliu pamatyčiau kalnus, kad būtų galimybė šiek tiek pakeliauti takais tarp uolų.

Labai sunku pasakoti išpūdžius iš kelionių. Tai tas pats, kas rodyti šeimos nuotraukų albumą. Kad ir kaip stengtumeisi, rodytum pačias tobuliausias nuotraukas, vis tiek neis perteikti nustebimo pamačius Norvegijos fiordų spalvas, kaip išsakyti tą jausmą, kai vaikščioji po Biurgę ar Bergeną ir atrodo, jog čia tikrai kažkada gyvenai – taip viskas sava. Laikas sustojo Pompėjoje – tą dieną, kai ten buvome, prasidėjo saulės užtemimas.

Atsiminimai yra atpildas už nuovargį, iškentėtą karštį, kokius nors nepatogumus. Todėl dažniausiai žmonės ir leidžiasi į kelį.

• **Kokie bruožai (įgūdžiai...) keliaujant Jums praverčia labiausiai? Gal galėtumėte duoti kokių patarimų keliauti tik pradedantiems?**

Su auklėtiniais turėjome trijų NE taisyklę: *necypti, nezirsti, neveluoti*. Jos laikantis galima išverti ir nelabai

patogų viešbutį, ir įkyrėjusią bandelę per pusryčius (namuose juoda duona tada būna dvigubai skanesnė), ir kartais bambančius bendrakeleivius. Kelionėje labiausiai reikia mokėti prisitaikyti. O už tai gausi daug dovanų – šiltas Viduržemio jūros bangas, skaidrų Liucernos ežerą, tingų plaukimą Dunojumi ar lėkimą sraunia Akmenos upe... Sutinki daug įdomių žmonių, supranti, kad esi dalelė didelio pasaulio.

Aušra Baublienė – lietuvių kalbos mokytoja ekspertė, dirba Šilalės Simono Gaudėšiaus gimnazijoje.

„Šilalėje gyvenu nuo vienerių metų, vadinasi, grįžau į tą pačią mokyklą, kurią ir baigiau. Išleidau penkias šaunias auklėtinių laidas – tuo labai didžiuojuosi. Dar labai smagu, kad turiu tvirtą palaikymo grupę – savo vyrą Rolandą, kuris pakenčia nuolatinį mano buvimą veiksmu... Labiausiai ir patinka ne būti, o veikti.“

J.Š.Dalai Lama XIV: „Gerumas – mano religija“

Rugsėjo 11–14 d. Vilniuje lankysis Jo Šventenybė Dalai Lama XIV, Tibeto dvasinis lyderis, Nobelio taikos premijos laureatas. Tai bus jau trečiasis ilgamečio Tibeto politinio vadovo bei dvasinio viso pasaulio autoriteto vizitas Lietuvoje.

Atjautos Buda

Dvasinis ir pasaulietinis Tibeto tautos vadovas Dalai Lama XIV gimė 1935 m. liepos 6 d. neturtingoje valstiečių šeimoje šiaurystiniame Tibete. Sulaukęs šešerių pradėjo lavėti kaip budistų vienuolis, šiuo keliu eina visą gyvenimą. 1959 m. Dalai Lama buvo priverstas palikti Tibetą. Pasitraukęs tremtin jis apsigyveno Daramsaloje, Indijoje.

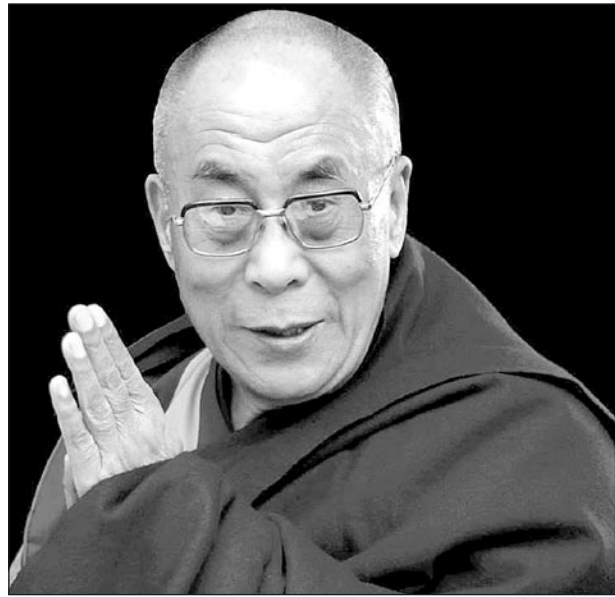
Nenuilstama Dalai Lamos kova už žmogaus teises, pasaulio taiką, pamatines žmogiškąsias vertybes pelnė jam tarptautinį pripažinimą, daugelį garbės vardų bei apdovanojimų, tarp kurių ir Nobelio taikos premija 1998 m.

Ieškant ne visai formalių žodžių, kurie tikėtų bent punk-

tyru nusakyti, kokio kalibro ir kokio širdingumo svečias pas mus atvyksta, natūraliai pirmiausia prisimena šviesaus atminimo rašytoja, dailininkė, visuomenės veikėja, karšta Tibeto rėmėja Jurga Ivanauskaitė. Vienos iš lietuvių kalba išleistų J.Š.Dalai Lamos pokalbių bei paskaitų knygų „Užuojaautos galia“ (1995 m.) įžangoje J.Ivanauskaitė rašė:

„Visi, kam yra tekę buvoti šios charizmatinės asmenybės orbitoje, patiria gilius, visam gyvenimui išliekančius įspūdžius. Atrodo, kad Jo Šventenybė būna ramus tik medituodamas, tačiau kalbėdamas jis yra tarsi akivaizdus budistinės teorijos apie amžiną ir nepertraukiamą viso ko judėjimą pavyzdys. Savo žodžius Dalai Lama nuolat pabrėžia energingais mostais, daugia-prasmėmis šypsenomis, išraiškingu antakių šoku, it sparnais plevėna purpurine vienuolio skraiste ir dar spėja įdėmiai, sakytum, iki pačių širdies gelmių, nužvelgti kiekvieną klausytoją, net jei jų susirinkę tūkstančiai. Visa tai papildoma užkrečiamas juokas, prasidedantis veik vaikišku kikenimu ir galop įgaunantis griausmingas, jau dieviškas tonacijas.

Tačiau labiausiai sukrečia Dalai Lamos ašaros. Tibetiečiai tiki, kad Jo Šventenybė yra žemiškasis Avalokitešvaros, Užuojaautos

■ **J.Š.Dalai Lama XIV: „Mūsų planetai nereikia daugiau sėkmingų žmonių. Jai desperatiškai reikia taikdarių, gydytojų, atkūrėjų, pasakininkų ir visų rūšių mylėtojų.“**

viešpaties, įsikūnijimas. Tuo nebeįmanoma abejoti, kai per nuščiuvusią minią nuvilnija Dala Lamos rauda, kurioje, rodos, telpa skausmas ir sielvartas dėl visų šio pasaulio kenčiančių būtybių.

Kiekvienas žmogus regi Dalai Lamą kitaip, nes, kaip sakoma populiarioje budistinėje patarlėje, didis Mokytojas yra mokinio sielos veidrodis...

Susitikimai ir paskaita

„Mano religija labai paprasta. Gerumas yra mano religija“, – ne tik žodžiais, bet ir visu savo gyvenimu teigia Jo Šventenybė Dalai Lama XIV, su kuriuo susitikti ir kurio paklausti mums, Lietuvos žmonėms, jau netrukus nusimato neapsakomai vertinga galimybė.

Rugsėjo 12 d. (ketvirtadienį) numatomas Jo Šventenybės Dalai Lamos XIV apsilankymas Seime, taip pat susitikimas Rotušėje su Lietuvos kultūros, meno, įvairių religinių konfesijų bei visuomeninių Tibeto rėmimo organizacijų atstovais, vizito rėmėjais. Tą pačią dieną Vilniaus Tibeto skvere Jo Šventenybė Dalai Lama XIV atidengs naują, šia proga sukurtą Lietuvos nacionalinės kultūros ir meno premijos laureato Rimanto Sakalausko skulptūrą „Mandala“ bei dalyvaus Užupio meno inkubatoriuje rengiamoje smėlio Mandalos sugriovimo ceremonijoje.

■ **Rugsėjo 13 d. (penktadienį) 12.30–14.00 val. Vilniaus „Siemens“ arenoje Jo Šventenybė Dalai Lama XIV skaitys paskaitą „Kelias į taiką ir laimę globalioje visuomenėje“.** Ši paskaita – pagrindinis visuomenei skirtas renginys, kurio metu Jo Šventenybė dalinsis mintimis apie šių dienų moralės, etikos bei ekologijos problemas (šis renginys mokamas – visos už bilietus gautos lėšos bus skirtos vizito išlaidoms padengti, o likusios – tibetiečių vaikų mokykloms Indijoje remti; plačiau – www.freetibet.lt).

„Esu budistas. Buvau auklėjamas ir ugdomas pagal budizmo, arba Budos Dharmos, tradicijas. Kalbu remdamasis asmeniniu patyrimu ir tvirtai tikiu, jog niekas neturi teisės brukti kitiems savo įsitikinimų. Aš netvirtinu, kad mano kelias teisingiausias. Sprendimo teisė priklauso jums. Jeigu vienas ar kitas mano teiginys pasirodys priimtinas, pabandykite juo sekti. Jei gu jame neįžvelgsite jokios naudos, galėsite jį atmesti. Svarbiausia tai, kad visos gyvos būtybės, ir visų pirma žmonės, trokšta būti laimingos ir nenori kentėti. <...> Manau, mintis, jog daugumą žmogiškųjų problemų sugebės išspręsti technologijos ir kiti materialūs dalykai, yra klaidinga. Technologinę pažangą pasiekusioje visuomenėje sutiksime tiek pat ar net daugiau dvasios nerimo ir nusivylimo. <...> Esu įsitikinęs, kad iš tiesų siekiantys laimingo gyvenimo privalo naudotis ir vidinėmis, ir išorinėmis priemonėmis“ (J.Š.Dalai Lama XIV „Užuojaautos galia“).

Tibeto kultūros dienos

Jo Šventenybės Dalai Lamos XIV vizito proga Vilniuje rugsėjo 7–23 d. vyks Tibeto kultūros dienos.

Rugsėjo 7 d. Užupio meno inkubatoriuje, galerijoje „Galeria“ (Užupio g. 2), tibetiečių vienuolių grupė pradės pilti smėlio Mandalą, kuri bus suardyta rugsėjo 12 d., kaip jau minėta, J.Š.Dalai Lamai dalyvaujant.

Tibetiečiai vienuoliai taip pat surengs kelis ritualinių šokių – *čamų* – pasirodymus.

Rugsėjo 10–23 d. Marijos ir Jurgio Šlapelių name-muziejuje (Pilies g. 40) veiks šiaurinio budizmo religinės tapybos – ritininių piešinių – *thankų* – paroda, bus rodomi filmai apie Tibetą.

Jo Šventenybės Dalai Lamos XIV bei Tibeto kultūros dienų organizatoriai – Seimo Tibeto rėmimo grupė, Vilniaus miesto savivaldybė, VŠĮ Baltijos Aplinkos forumas, Tibeto laisvės rėmimo grupė, Lietuvos budistų bendruomenės.

Parengė **Lizeta LOZURAITYTĖ**

Svarbiausias uždavinys – įdiegti pasaulietinės etikos mokymą

Šių metų balandžio 15 d. Loanos universitete (Šveicarija) vyko senėjimo ir mirimo temai skirta konferencija, kurioje dalyvavo ir J.Š.Dalai Lama. Mokslininkai pristatė garbiam svečiui ir gausiai auditorijai savo tyrimus, susijusius su įvairiais žmogaus senėjimo aspektais, ir pateikinėjo Jo Šventenybei klausimus, į kuriuos savo mokslo srityse kol kas nepajėgia rasti atsakymų.

Siūlome keletą Jo Šventenybės Dalai Lamos atsakymų į diskusijos dalyvių klausimus fragmentų.

Kaip senti oriai, kai fizinės galios apleidžia?

Yra skirtingi senėjimo aspektai. Gera proto sveikata paprastai lemia gerą fizinę savijautą. Proto sveikata neapsiriboja vien geru išsilavinimu ar žinių gausa. Visų pirma mums reikia dvasios šilumos. Jeigu žmogus tikrai yra geraširdis ir rūpinasi kitų gerove, tai natūraliai sukuria jo dvasioje taiką ir ramybę. Jeigu mes nuoširdžiai rūpinamės kitais, vargu ar mums kils noras juos skriausti, išnaudoti, apgaudinėti. Taip iš rūpinimosi kitais natūraliai randasi pasitikėjimas ir draugystė. Todėl manau, kad labai svarbu visada išlaikyti proto ramybę. Ši ramybė persiduoda ir aplinkiniams. Jeigu esate širdingas bei geranoriškas – ir kitus matysite kaip gerus ir nuoširdžius žmones. O jeigu žmogus yra įtarus, nepatiklus, dažnai kitus apgaudinėja, veidmainiauja, tokios jo proto nuostatos verčia jį įtarinėti ir kitus. Toks žmogus galvoja: „Jie turbūt mane apgaudinėja, nori panaudoti savo tikslams...“ Tai nevalingai gimdo įtarumą bei nepasitikėjimą, kurie griauja tikrą draugystę. Nesvarbu, kiek žmogus turtingas ar kiek turi valdžios, jeigu jo proto būseną tokia – jis visada bus vienišas ir nelaimingas. <...>

Dabar norėčiau pakalbėti apie kitą lygmenį. Pastebėjau, jog kai kurie žmonės, fiziškai jau seni ir net sunkiai judantys, yra išlaikę aiškų ir skvarbų protą. Tai žmonės, kurie nuo mažumės jį treniruoja ir nuolatos mokosi ko nors naujo.

Beje, mokyti taip pat galima dviem lygiais. Galima tai daryti daugiausia naudojant jutimo organus: regą, klausą, lytėjimą ir t. t. (tačiau su amžiumi jutimo organų pajėgumai prastėja). O dar galima mokyti proto lygmeniu: ne pernelyg kliaujantis jutimo organais, bet daugiau galvojant, mąstant, nagrinėjant, – mes tai vadiname analitine meditacija. Kuo labiau žmogus šitaip – mentaliu lygmeniu – lavinasi, tuo aštresnis darosi jo protas. Toks žmogus niekada nepraranda budrumo. Ir net jei fizinė jo būklė smarkiai pablogėja, protas gali išlikti aiškus ir budrus. <...>

Budistinė mokymo(si) sistema pagrįsta ne vien naujų žinių įsiminimu, bet ir privalomu jų analizavimu, o po to – jų tikrinimu dialektiniuose disputuose. Manau, tokia mokymo(si) sistema puikiai ugdo budrumą ir proto aiškumą. Tai suteikia galimybę iš karto suvokti svarstomo klausimo esmę. <...>

Mums būtina treniruoti protą. Su-pratau tai iš asmeninės patirties. Jei treniruosite savo protą, atėjus sunkumams nepajusite liūdesio ar bejėgystės, bet sugebėsite į problemas pažvelgti gyvybingiau. Būsime kupini ryžto nugyventi prasmingai. Ir tuomet savo dienų gale jums neteks apgailestauti.

Mes galime įveikti problemas. Viskas priklauso nuo mūsų proto galios.

Žmonės reikia mokyti rūpintis protu ir emocijomis. Dažnai sakau, kad mūsų kūnui reikia kūno higienos, o emocijoms – emocijų higienos. Tai absoliučiai būtina. Aš ir ne tik aš, bet taip pat daugelis mano bendraminčių – mokslininkai bei dėstytojai esame įsitikinę, kad dabartinė mokymo sistema yra pernelyg orientuota į materialinius dalykus, ji ignoruoja moralės ugdymą.

Kai kalbu apie moralę, turiu galvoje pasaulietinį dvasingumą, pasaulietinę etiką, kuri ne remiasi į tikėjimą kaip religiją, bet yra visų religijų pagrindas. Ne pasaulietinės etikos vertybės remiasi į religiją, bet atvirkščiai. Pasaulietinės etikos vertybės yra universalios.

Paprastai ramybės drumstėjai, piktdariai, teroristai pasižymi labai išlavintais protiniais gebėjimais. Prisiminkime kad ir rugsėjo 11-osios išpuolius: kvailas, riboto proto žmogus niekada nesusidorotų su tokia užduotimi – tik labai gyvo proto žmonės galėjo tai suplanuoti ir įvykdyti. Bet šiuo atveju išlavintos smegenys tapo neapykantos ginklu. Todėl privalome rimtai skirti dėmesį savo emociniam lygmeniui. Tuomet visos mūsų žinios ir technologijos tikrai pradės tarnauti žmonijos gerovei. O jeigu emocijų lygmens lavinimui deramo dėmesio neskirsime, šiuolaikinės technologijos gali tapti begalinių kančių instrumentu. <...>

Taigi pagrindinis uždavinys šiuo metu yra įdiegti ir ugdymo sistemą pasaulietinės etikos mokymą ir per tai puoselėti dvasios šilumą. Šios etikos turėtų būti mokoma nuo vaikų darželių iki universitetų. Ir mes jau dirbame šia kryptimi bendradarbiaudami su kai kuriais JAV bei Indijos universitetais. Gal po kelerių metų jau bus aprengti pirmieji mokymo planai.

Senovės indų, budizmo žinios apie protą bei emocijas yra neįkainojamos ir atneš daug naudos. Kai žmogus įgyja gilių žinių apie tai, kaip veikia protas, emocijos, jam pasidaro daug lengviau su jomis tvarkytis. <...>

Esu tikras, kad visos žmonijos ateitis priklauso nuo švietimo. Universitetų rektoriai, pedagogai turėtų tapti Mokytojais, tikraisiais Guru, o ne aš. Jūs turite išauklėti jaunąją kartą. Kiekvienas religinis mokymas paliečia nedidelį skaičių žmonių. Net jei kažkas iš religijos išpažinėjų taps išties geru žmogumi, daugumos tai nepaveiks ir galiausiai didelio efekto nebus. Šiame pasaulyje buvo Buda, Jėzus Kristus... Per pastaruosius 2000 metų jų mokymai labai pasitarnavo atskiriems žmonėms, bet nepakeitė visos žmonijos. O štai per ugdymą, per švietimą ištis galima pakeisti žmonijos mąstymo būdą. Švietimas gali sukurti žmonijai geresnę ateitį.

Birželių „Dialogas“ (Nr. 23) rašė, jog Lietuvos šachmatų federacijos (LŠF) prezidentu perrinktas Aleksandras Černovas kaip svarbiausią savo užduotį antrajai kadencijai įvardijo siekį, kad vaikai mokyklose būtų mokomi žaisti šachmatais, ir pabrėžė, kad dar vasarį LŠF su didžiųjų Lietuvos politinių partijų lyderiais pasirašė susitarimus siekti, kad šachmatai būtų įtraukti į mokyklų ugdymo programas.

„Dialogas“ sulaukė atgarsio į šią iniciatyvą. „Pritariame Lietuvos šachmatų federacijos diskusijoms, siūlymams ir palaikome idėją, kad šachmatais turi būti žaidžiama mokykloje“, – rašo redakcijai Kauno mokyklos-darželio „Rūtelė“ direktoriaus pavaduotoja ugdymui Jolanta PETRAITIENĖ ir priešmokyklinio ugdymo pedagogė, auklėtoja metodinė Egidija DOBILAITĖ. Šių pedagogių įsitikinimu, šachmatais vertėtų žaisti ir su priešmokyklinio bei vyresnio ikimokyklinio amžiaus vaikais.

Siūlome minėtų autorių straipsnį.

Šachmatai ir žaidybinės veiklos ypatumai

Šachmatai, šaškės, įvairūs galvosūkių, kryžiažodžiai, rebusai yra intelektualiniai žaidimai, kurie moko ieškoti sprendimo būdų, ugdo drąsą, lavina mąstymą, vaizduotę, skatina pasitikėjimą savo jėgomis, suteikia daug teigiamų emocijų, pasirinkimo laisvę, praplečia kūrybiškumo ribas. Žaisdami stalo žaidimus vaikai sujungia tai, ką žino, su tolesniais gebėjimais, mokosi bendrauti, reikšti savo mintis, emocijas ir norus. Žaidžiant greičiau lavėja kalba, pasitikėjimas savimi. Kiekvienas žaidimo dalyvis turi būti objektyvus ir geranoriškas varžovui, išlaikydamas dorovinės ir protinės brandos lygį. Žaidimo taisyklės aiškina, kaip vaikai privalo elgtis žaisdami, ką ir kaip veikti. Taisyklės drausmina, verčia kontroliuoti save, sutelkti valios ir fizinės pastangas, ugdo savitvardą. Kiekvienas žaidimo dalyvis turi suvokti, kad be tam tikrų taisyklių žaidimas neįmanomas, todėl aiškinimų reikia atidžiai paklausyti.

Žaidime paaiškėja vaiko asmeninės savybės, kurios susijusios su socializacija, meistriškumu, vaizduote, proto lankstumu. O tai laiduoja galimybę prisitaikyti ir galimybę pasirinkti. Ir žaisdamas vaikas ima suvokti, kad jo sprendimai gali būti bet kurių vykstančių dalykų priežastis ir net gali juos keisti. Vaikas pradeda suprasti, kad jo mintys ir veiksmai turi priežastį ir pasekmę. Be abejo, vaikas pradeda priiimti atsakomybę už savo elgesį.

Vaikystė nuo suaugusiųjų gyvenimo skiriasi daugeliu požymių. Vienas jų tas, kad vaikystėje labai domimasi žaidybine veikla. Domėjimusi pagrįstas siekimas skatina veikti, formuoja atitinkamą požiūrį ir santykius su tikrove, žadina emocijas, jausmus, ugdo konstruktyvias asmenines savybes, ypač valią.

Stalo žaidimai – tai daugybė žaidimų, kuriuos nuo seno žmonės žaidžia namuose, susėdę prie stalo. Tai šachmatai, šaškės, kortos, įvairios dėlionės. Šachmatai – porinis žaidimas tam tikromis figūromis lentoje su šešiasdešimt šešiais langeliais. Jais galima žaisti namuose ar ugdymo įstaigoje. Todėl labai svarbu ugdytinių tėvų ir ugdymo institucijos pedagogų bendravimas ir bendradarbiavimas. Kauno miesto mokykloje-darželyje „Rūtelė“ 2012–2013 m. m. sušaukė tėvų šachmatų komitetą, kurio pirmininku išrinktas trečioko Augusto tėvelis Sergejus Gucaga.

Ir jau 2013 m. gegužės 1 d. „Rūtelėje“ įvyko respublikinis šachmatų turnyras „Šachmatų pavasaris-2013“. Tai pirmasis toks renginys įstaigos istorijoje, jį inicijavo mokyklos-darželio „Rūtelė“ direktorė Aida Šimaitienė, įstaigos bendruomenė ir tėvų šachmatų komitetas. Iš visos Lietuvos tolimiausių kampelių atvyko per 300 svečių: suvalkiečių, žemaičių, aukštaičių, dzūkų. Visus čia suvienijo bendras pomėgis – šachmatai. Turnyre dalyvavo 121 vai-

■ Respublikinis šachmatų turnyras „Šachmatų pavasaris-2013“ Kauno mokykloje-darželyje „Rūtelė“

kas nuo 4 iki 10 metų. Kiekvieną jų lydėjo palaikymo komandos: mamytės, tėveliai, seneliai, treneriai. Vyko labai atkaklios kovos, buvo kovojama dėl 12 taurių ir medalių komplektų įvairiose amžiaus grupėse varžėsi mergaitės ir berniukai. (Užfiksuotų šachmatų turnyro akimirkų galima rasti įstaigos svetainėje www.rutele.kaunas.lm.lt.)

Todėl pritariame Lietuvos šachmatų federacijos diskusijoms, siūlymams ir palaikome idėją, kad šachmatais turi būti žaidžiama mokykloje. Remdamosi savo pedagogine praktine patirtimi galėtume teigti, kad šachmatais vertėtų žaisti ir su priešmokyklinio bei vyresnio ikimokyklinio amžiaus vaikais. Tai yra vienas iš būdų, laiduojantis teigiamą tėvų ir įstaigos bendruomenės bendravimą ir bendradarbiavimą, nes kai kurie tėvai, seneliai žaidžia su vaikais ir namuose, atsiranda ir savanorių, ateinančių į grupes praveisti šventinių šachmatų rytmečių.

PSICHOLOGIJA

Nesinervinkim!

Dauguma mūsų bet kokiomis aplinkybėmis randame priežastį nerimauti ir nervintis. Ši būseną neapleidžia mūsų net tuomet, kai konkreči problema, esą sukėlusią tą nerimą ir irzulį, būna išspręsta. Nesunkiai surandame naują priežastį, dėl kurios galėtume pasikankinti. Ir nę nepastebime, kaip įtampos būseną mums tampa įprastinė. Dirginantis ir sekinantis nerimas tampa mūsų normalus santykis su aplinka ir gyvenimo situacijomis. Tačiau tokia būseną tikrai nepadaeda patirti būties pilnatvės ir neįkvepia džiaugtis gyvenimu.

Kaip išsivaduoti iš įpročio gyvenimą jausti kaip sudėtingų erzinančių problemų virtinę?

Keli psichologų patarimai.

✓ Klausimus spręskime tuomet, kai jie iškyla

Nepaliaudami nerimaujame dėl to, kas bus, ir nervinamės dėl to, kas buvo. Per tai dažnai visiškai nepastebime, kas yra dabar – vieninteliu realiai mūsų patiriamu laiku. Tai nereiškia, kad nedera galvoti apie ateitį ar kad ji mums turėtų visai nerūpėti. Anaipol. Tiesiog nesunku suvokti, jog šiandienos pilnatvė yra patikimiausias sėkmingos rytdienos pagrindas.

Kiekvieną rytą priminkime sau, kad auštančią dieną gyvensime 100 procentų, nes ji unikali ir niekada nepasikartos. Turime mokėti mėgautis gyvenimu čia ir dabar.

Elenos Tervidytės nuotr.

✓ Blogiausia, kas gali nutikti...

Jeigu mums neduoda ramybės mintys apie konkrečią situaciją, vertėtų pamėginti įsivaizduoti blogiausią, mūsų akimis, jos scenarijų ar baigtį. Tik trumpam. Tik tam, kad pasijustumė užtikrinčiau suvokę, jog esame pasirengę bet kam.

O mes išties esame pasirengę bet kam – tiesiog neturime kito pasirinkimo, nes visada gali nutikti bet kas ir, nepriklausomai nuo to, patinka tai mums ar ne, turėtume su tuo gyventi toliau. Mes nekontroliuojame gyvenimo, bet galime padėti sau jame jaustis gerai. Galime išmokyti nesimurdyti baimės ir įtampos pelkėje. O labiausiai mus baugina ir toje pelkėje murdo nežinia, tiksliau – įkyrios mūsų mintys apie ją.

Taigi akimirkai – tik akimirkai! – įsivaizduokime blogiausią ir suvokime, kad esame bet kam pasirengę. Jei yra galimybė, tą pasirengimą sustiprinkime konkrečiais pasiruošimo veiksmais – tik jokia būdu ne destruktiviomis mintimis. Mintis visada kreipkime (neperspausdami) teigiama linkme. Nepamirškime: ko bijome – tas nutinka, nuo ko slepiamės – tas suranda, ko vengiame – su tuo su-

siduriame. Mūsų mintys kuria mūsų realybę. Įvairią. Bet mes esame laisvi jai šypsotis.

✓ Aiškūs tikslai

Turime aiškiai žinoti, ko gyvenime siekiame ir ko iš gyvenimo norime (arba – aiškiai suvokti, kad gyvenime nesiekiame nieko...). Aiškūs matymas suteikia užtikrintumo ir apmažina priežastį nerimauti.

✓ Planavimas ir kūrybiški sprendimai

Pirmiausia viską, kas mums kelia nerimą, susirašykime. Būtinai pažymėkime kiekvieno reikalo svarbumo laipsnį. Tada prie kiekvieno punkto parašykime apytikslų veiksmų planą bei (iki) kada tai turime atlikti. O po to drąsiai bei kūrybingai imkimės įgyvendinimo. Kūrybiškumą paminėjome ne šiaip sau: veiksmų planas neturėtų tapti metaliniais judesius varžančiais šarvais ar nepajudinamais rėmais, kitaip jis pats bus streso ir nerimo šaltinis, užuot buvęs veiksminga pagalbine priemone.

Nukelta į 14 p. ▷

Švietimo finansavimo problemos ir jų įtaka ugdymui

Eugenijus JESINAS,
LŠIPS pirmininkas

Apsimестinis entuziazmas

Lietuvos valdžia deklaruoja, kad vienam šalies gyventojui tenkantis BVP, skaičiuojant pagal perkamąją galią, 2012 m. padidėjo 4 punktais ir siekė 70 proc. Europos Sąjungos (ES) vidurkio. Lyg ir reikėtų džiaugtis dėl tokio ekonomikos pakilimo... Tačiau entuziazmas kaip mat ima blėsti, kai palygini šį rodiklį su kai kurių šalių pasiekimais. Pavyzdžiui, Airija, patyrusi skaudžią finansinę krizę ir anaiptol ne pirmaujanti valstybė ES, arba Islandija, deklaravusi valstybės bankrotą, pasiekė daug daugiau minimoje srityje: atitinkamai Airija – 129 proc., Islandija – 112 proc. ES vidurkio.

Lietuva gali lygiuotis tik į krizės krečiamas šalis, kaip antai: Portugaliją, Graikiją, Slovakiją, – jose BVP sudaro 75 proc. ES vidurkio. Turtingiausia ES šalimi laikomas Liuksemburgas – 271 proc. ES vidurkio.

Tiesa, teigiamas Lietuvos bruožas – BVP augimas vyksta nuo 2009 m., bet šalies švietimo sistemos darbuotojai neturi pagrindo džiūgauti, nes būtent nuo tų pačių metų švietimo biudžetas – tik mažinamas, nors švietimą mūsų valstybė deklaruoja kaip vieną iš šalies prioritetų. Galbūt būtent čia ir glūdi švietimo finansinio nuosmukio priežastis? Juk anksčiau švietimas vadintas svarbiausiu Lietuvos prioritetu, vėliau tapo tik vienu iš daugelio valstybės prioritetų...

Dėmesys švietimui – ne tušti žodžiai

Didžioji Britanija, vis garsiau svarstanti apie pasitraukimą iš ES erdvės, kaip vieną iš priežasčių nurodo, jog, pasitraukusi iš ES, galėtų daugiau lėšų investuoti į švietimą ir sveikatos apsaugą. O juk šios britų sritys, palyginti su kitomis ES šalimis, nėra blogiausios! Akivaizdu, Didžioji Britanija gerai išmoko ekonomikos dėsnius ir įsisavino mokslininkų, ekonomistų bei politologų tezes, kad investicijos į švietimą daro teigiamą įtaką BVP augimui, padeda sukurti naujų darbo vietų, stabdo emigraciją.

Mūsų šalies valdžia mano priešingai ir turi atvirkštinį rezultatą: mažėja darbo vietų, ypač jaunimui, didėja emigracijos mastai: Lietuvos piliečiai emigruoja šeimomis, jų vaikai papildo kitų šalių mokyklas, universitetus, tėvų mokami mokesčiai didina tų valstybių biudžetus, o Lietuva vis „traukiasi“... Jei anksčiau mes, profesinės sąjungos, kalbėjome (ir tebekalbame!), kad naikintos mokyklos sunaikins kaimą, tai dabar, deja, turime konstatuoti, kad atėjo „ne sodybų tuštėjimo“, o kaimų išnykimo – kultūrinių, švietimo dykvičių metas.

Nematyti šios problemos, menkinti ar neigti ją – ne tik trumparegiška, bet ir savižudiška.

Prasta atmintis

Tikėjomės teigiamų pokyčių iš naujos Vyriausybės. Ir jos, ir politinių partijų programose nemažai vietos skirta švietimo problemoms, bet „pamiršta“ apie švietimo sektoriaus problemų sprendimą: nepakankamą finansavimą, blogėjančias švietimo darbuotojų darbo sąlygas, pedagogų kvalifikacijos kėlimo sistemos trūkumus ir kitus neigiamą įtaką švietimo kokybei darančius veiksnius įgyvendinant švietimo strategiją ir vykdam tarptautinius įsipareigojimus. Lygiai taip pat „pamiršti“ pažadai siekti efektyvios paramos iš ES struktūrinių ir kitų fondų švietimo sektoriaus plėtrai ir tin-

kamo tų lėšų panaudojimo, įvertinant būtinumą sėkmingai konkuruoti su kitomis valstybėmis ekonominėje bei socialinėje srityje, kuriant šiuolaikišką, naujomis technologijomis, žiniomis ir inovacijomis pagrįstą švietimo sistemą.

Lširtas krizės poveikis švietimo biudžetui

2013 m. kovo 21 d. „Eurydice“ paskelbė Europos Komisijos (EK) tyrimą, kuriuo buvo siekiama įvertinti ekonominės krizės poveikį šalių narių švietimo biudžetams. Jis atskleidė, kad Lietuva yra tarp kelių ES šalių, nuo 2009 m. grėsmingai sumažinusių išlaidas švietimui. Šis išlaidų mažinimas pasiektas įvairiais būdais. Graikijoje, Estijoje, Rumunijoje ir Lietuvoje švietimo biudžetai buvo sumažinti daugiausia nureikiant mokytojų atlyginimus. Lietuvoje 2011 m. jis sumažėjo 7 proc., 2012 m. – 10 proc.

Tyrimo duomenimis, investicijos į švietimą iš viso sumažėjo aštuoniose iš 25 vertintų valstybių narių.

Valdininkams ES pastabos – ne motais

„Nacionaliniai biudžetai patiria daug nuosmukių, bet turime vadovautis nuosekliu požiūriu į viešąsias investicijas švietimo ir mokymo srityje, nes šios investicijos – mūsų jaunimo ir ilgalaikio tvaraus ekonomikos atsigavimo garantas. Jeigu valstybėms narėms nepavyks užtikrinti tinkamų investicijų į švietimo modernizavimą ir gebėjimų ugdymą, dar labiau atsiliksime nuo savo pasaulinių konkurentų ir dar labiau klipsime į jaunimo nedarbo problemas“, – kalbėjo už švietimą, kultūrą, daugiakalbystę ir jaunimą atsakinga EK narė Androulla Vassiliou.

Bet Lietuvos valdininkams šios pastabos arba negirdėtos, arba jie jas tiesiog ignoruoja. 2013 m. šalies švietimo biudžetas sumažintas 10,7 proc., arba beveik 1 mlrd. litų. MK susitraukė nuo 3774 iki 3310 litų, o MK metodika liko ta pati. Pagal EK teisės aktus, bendrijos šalis turi skirti 6 proc. nuo šalies BVP. Lietuvos rodiklis šiuo metu – apie 4,8 proc., atmetus ES fondų paramą – apie 4,3 proc. Kaip matome, toli nuo ES rekomenduojamo rodiklio... Nenuostabu, kad mūsų šalies indeksas pagal BVP dalį, tenkančią vienam šalies gyventojui švietimui, yra 0,25, o ES šis rodiklis – 1,25.

Stebėtinas ŠMM prieraišumas

Neigiamai galime vertinti tą faktą, kad kasmet iš švietimo biudžeto atimama po keliasdešimt mln. litų dėl sumažėjusio mokinių skaičiaus, kai šie pinigai gyvybiškai reikalingi tam pačiam švietimui, siekiant jo kokybiinių pokyčių.

Formuojant šių metų biudžetą, Švietimo ir mokslo ministerija (ŠMM) dirbtinai sumažino mokinių skaičių, jis neatitiko esamos duomenų bazės. Valdininkai teisinosi, kad tai buvo politinis susitarimas, bet kas ir su kuo tarėsi, sužinoti nepavyko. Todėl savivaldybėms MK buvo sumažintas beveik 17 mln. litų ir negrąžintas iki šiol, nors jau per pirmus susitikimus su švietimo ir mokslo ministru D.Pavalkiu LŠIPS ir LŠPS įvardijo šią problemą ir reikėjo tik ryžto atstatyti teisingumą. Ministro įsakymu įkurtos darbo grupės, turėjusios nagrinėti MK finansavimo metodikos pakeitimus bei anksčiau įvardytas problemas ir pateikti siūlymus, kaip spręsti finansavimo bėdas. Mat dabartinis MK nepadengia ugdymo plano bei finansinių po-

reikių ir sudaro realias prielaidas reorganizuoti ar likviduoti mokyklas.

Tačiau įvyko kaip visada: ŠMM valdininkai „prisirišo“ prie esamo MK ir iš esmės nieko kardinaliai nenorėjo keisti, teigdami, kad trūksta lėšų įgyvendinti pateiktus pasiūlymus, – t. y. peržiūrėti sutartinių mokinių koeficientus, naikinant „laiptų“ problemą, kai mokykla, pasikeitus mokinių skaičiui (net vienam mokiniui), patenka į kitą „laiptų“ kategoriją ir sumažėja jos finansavimas, padidinti vadina-mąjį „R“ koeficientą. Pastarasis itin svarbus, nes pagal jį skaičiuojamas ne tik mokytojų darbo užmokestis, šis dydis – viena iš pagrindinių sudedamųjų MK metodikoje, jo nepakeitus, mokyklų biudžetas lieka toks pat „liesas“.

Imitacinės ŠMM pastangos

Profesinės sąjungos siūlė pereiti nuo MK metodikos prie klasių komplekto tikslinio finansavimo, nes dėl sumažėjusio mokinių skaičiaus klasių komplektai nesikeičia, o pagal dabartinį Savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo 4 p. būtent dėl šios priežasties atimamos MK lėšos ir prarandama galimybė išlyginti atsiradusį lėšų trūkumą mokyklose. Lietuvos savivaldybių asociacija entuziastingai pritarė ŠMM siūlymui 1 proc. padidinti perskirstomą MK dalį: nuo 5–6 proc. iki 6–7 proc., bet tai tik kosmetinis veiksmas. Juk lėšų perdėjimas iš vienos į kitą kišenę jų kiekio nepadidina. Turiu pažymėti, kad šis ŠMM siūlymas labai painiai reglamentuotas, kaip ir siūlymas klasių komplektų finansavimo mažėjimui amortizuoti įvesti 38 Lt dedamąjį į MK metodiką. Pastaroji bus finansuojama iš 6–7 proc. savivaldybių perskirstomos dalies. Tačiau ir šio perskirstymo tvarkos kaip ir nėra.

Nežinia, kodėl ŠMM taip tvirtai laikosi įsitvėrusi MK finansavimo modelio ir nerodo jokio noro pereiti prie kito, nors, vykdam Vyriausybės programą, turėtų paruošti alternatyvų finansavimo projektą. Būtina persvarstyti mokinių skaičių klasėse, mobiliose grupėse, mokyklose, nes didžiausias 30 mokinių skaičius klasėje nepakitęs nuo tarybinių laikų... O juk būtina įvertinti ir demografinius pokyčius, ir emigracijos mastus. Turiu priminti, kad klasės komplektuojamos pagal LR Vyriausybės patvirtintas (2011-06-29 Nr. 768) tinklo kūrimo taisykles, o ne pagal MK metodiką, tačiau būtent finansavimas, o ne ugdymo poreikiai lemia klasių komplektavimą. Mokinių skaičius klasėse auga, kokybė, motyvacija prastėja, tačiau ŠMM, vykdam valstybinę švietimo politiką, užmerkia į tai akis.

„Tikroji“ statistika

Kodėl daugėja neraštingų mokinių? Ar tai mokytojų kaltė? Dažnai pabrėžiama, kad Lietuvoje labai nepalankus mokinių ir juos ugdančių mokytojų santykis: esą vienam mokytojui tenka labai nedaug mokinių. Tačiau kaip atsiranda tokie rodikliai? Gal kaip ir viešai deklaruojamas mokytojų vidutinis darbo užmokestis, t. y. 2600 Lt? O juk tai akivaizdus melas. Paanalizavus trijų savivaldybių pedagoginių darbuotojų darbo užmokesčių, paaiškėjo, jog visose trijose savivaldybėse pedagogai vidutiniškai „į rankas“ gauna 1400 arba 1800 „popierinių“ litų.

Lyginti šį Lietuvos pedagogų atlygį su ES šalių pedagogų darbo užmokesčiu net nepadoru – skirtumas stulbinantis. Žinoma, ne Lietuvos mokytojų naudai... Štai jums ir statistika, o juk žarstant oficialius skaičius paprastai nutylima, kad kitose ES šalyse, dirbant su didesniu mokinių skaičiumi, yra ski-

riami vienas ar du mokytojų padėjėjai – pedagoginių išsilavinimą turintys specialistai.

Gal ŠMM, užuot žodžiais gynusi MK finansavimo modelį, galėtų savo institucijai pritaikyti MK ir savo pavyzdžiu parodyti jo pranašumą? Manau, nesutiks. Spėlioti daug nereikia – per daug apribojimų, neduokdie, paklius ne į tą „laiptelį“.

Pasiūlymai leistų net sutaupyti

LŠIPS ir LŠPS pasiūlė kitą – klasių komplektų tikslinio finansavimo modelį, nustatant tokių mokinių skaičių klasėse: miestas / kaimas – 1–4 kl. 20–10/12, 5–8 kl. 24/12–15, 9–12 kl. ar I–IV gimn. kl. – 22/10–12; ikimokyklinis / priešmokyklinis ugdymas – 18/10–12. Šiam modeliui pritaria ir politikai, ir Vyriausybė. Leidau sau, pasitelkęs ekonomistus, atlikti tokio finansavimo lėšų poreikio skaičiavimą ir buvau maloniai nustebintas, kad finansų reikėtų mažiau. Mat įvertinus tą faktą, kad pagal siūlomą mokinių skaičių komplektų skaičius padidėtų tik 2–3 proc. (vienų klasių koncentrų komplektai nekistų, kitų – pagal mokyklos tipą ir kaimo, ir miesto 9–12 kl. – kistų daugiau, kituose centruose kaimuose galėtų būti jungtiniai komplektai, kas yra ir dabar), ir taikant mokytojų darbo užmokesčio vidutinius tarifinius koeficientus lėšų rajono lygmens savivaldybei reikėtų 4–5 mln. Lt mažiau. Tuo metu taikant MK metodiką, lėšų trūktų apie 5,3 proc.

Manychiau, kad sutaupytų lėšų pakaktų visiems ugdymo poreikiams savivaldybėse. Be abejo, šis projektas tobulintinas, išskiriant įvairių tipų mokyklas: gimnazijas, progimnazijas, pagrindines, pradines, specialiąsias, mokyklas-darželius, ikimokyklines ugdymo įstaigas ir kt. Darytina išvada, kad, tinkamai administruojant (ŠMM švietimo ir mokslo administravimui skiriama įspūdinga suma – apie 2 mlrd. Lt), galima atlikti nemažai pozityvių pokyčių. Noriu tikėti, kad šios problemos ir jų sprendimo būdų siūlymai bus išgirsti atitinkamu lygmeniu bei bus priimti konstruktyvūs sprendimai, kad švietimas taptų tikru šalies prioritetu ir ugdymas švietimo įstaigose prilygtų europiniams standartams.

EBPO pozicija

EBPO visame pasaulyje vertinama už kiekvienos šalies tyrimus ir analizes, kurias vėliau galima palyginti bei pritaikyti praktiškai. Organizacija yra sukaupusi vieną išsamiausių statistikos duomenų bazių pasaulyje, o jos ekspertai padeda nubrėžti įvairias strategijas šalims narėms. Pavyzdžiui, EBPO ekspertai yra išnagrinę įvairių šalių pensijų, švietimo sistemų modelius.

Pirmininkavimą ES Tarybai pradedanti Lietuva oficialiai kol kas nepriklauso išsivysčiusių ir stabilų pasaulio valstybių sąrašui. EBPO narėmis gali tapti tik gerai ekonomiškai išsivysčiusios ir stabilios valstybės, tačiau narystės kriterijai nėra tokie konkretūs kaip stojant į euro zoną. Iš EBPO šalių kandidačių reikalaujama, kad jų ekonomika būtų atvira, valdžia būtų renkama demokratiškai, gerbiamos žmogaus teisės. Neoficialiai teigiama, kad Lietuva iki šiol priversta belstis į prestižinio pasaulio šalių klubo duris dėl mūsų šalies pareigūnų kaltės. „Reikia atlikti dar daug darbų, kad Lietuva atitiktų EBPO standartus“, – paskelbė institutas ir nurodė, kad mūsų šalis neatitinka 6 iš 10 sąlygų. Tarp jų – įdarbinimo, atleidimo iš darbo ir įmonių vadovybės priežiūra. Kitas keturias sąlygas Lietuva atitinka tik iš dalies.

Šaunos jaunimo iniciatyvos

Kuria naujas švenčių tradicijas

Dažnai piktinamės, kad jaunuoliai vangiai dalyvauja valstybinėse šventėse. Į tokius priekaištus jie atšauna: „Šios šventės kasmet vienodos ir neįdomios.“ Jaunosios kartos neįkvepia oficialios kalbos, daug kartų girdėtos dainos ir graudenimai nykiose mokyklų ar kultūros centrų salėse. Jie nori valstybei svarbias datas minėti įvairiau, nuoširdžiau ir linksmiau.

Vieni pirmųjų naujas valstybinių švenčių tradicijas ėmė kurti Kauno statybininkų rengimo centro (KSRC) mokiniai. Jie nusprendė, kad šventėms pirmiausia reikia naujos, patrauklios erdvės, ir pasiryžo įrengti vienybės parką.

„Labai svarbu išgirsti mokinių norus, leisti savaip minėti valstybines šventes, o ne primesti nusibodusius, pasenusius švenčių modelius, – sako Virginija Griškevičienė, KSRC gimnazijos skyriaus vedėja. – Mokiniai panoro Taikos prospekte, šalia mūsų centro, įrengti parką ir pastatyti jame aukurą. Per šventes plazdenanti aukuro ugnis simbolizuos neblėstančią meilę ir pagarbą tėvynei, jos istorijai ir žmonėms.“

Visiems labiausiai patiko KSRC mokinių Luko Mikalavičiaus ir Mariaus Kuzmicko idėja, kad aukuras turėtų būti nedidelis, maždaug 1,2 metro aukščio, stačiakampio formos, į viršų šiek tiek siaurėjantis. Vaikiniai mielai sutiko tokį aukurą sumūryti.

„Nusprendėme, kad mums reikia ne įmantraus, bet kruopščiai, su meile pastatyto vienybės simbolio. Aukurą mūrijome maždaug mėnesį, mums pagelbėjo jaunesni bendramoksliai, kurie karjere pririnko akmenų, padėjo išgrįsti takelį“, – pasakoja L.Mikalavičius.

Birželį „Vienybės“ aukure pirmą kartą suplazdėjo ugnis, netoliese pastatyti mokinių padaryti suoliukai, pasodintas ažuoliukas – stiprybės ir išminties, tautos gyvybės simbolis. Tikimasi, kad mokyklos ir Dainavos mikrorajono bendruomenė prie aukuro susiburs ne tik per valstybines šventes, bet ir kitus renginius.

„Aplink aukurą po truputį įrengsime parką. Jau sutvarkėme sklypą, ketiname pasodinti medelių, pastatyti daugiau medinių suoliukų, dekoratyvinių metalo dirbinių, – planais dalijasi V.Griškevičienė. – Kol užbaigsime visus darbus ir parkas sužaliuos, teks luktelėti maždaug penkerius metus. Viliamės, kad jis taps patrauklia laisvalaikio praleidimo vieta, kuri suvienys mūsų bendruomenę.“

Alytus – jaunimo miestas: misija įmanoma?

Ko reikia, kad jaunuoliai pamiltų gimtąjį miestą ir po studijų sugrįžtų į jį kupini naujų idėjų bei įgūdžių joms įgyvendinti? Alytaus kolegijos (AK) studentai, pasitelkę jaunimo organizacijas, pasiryžo didžiąsias Pietų Lietuvos miestą paversti jaunimo traukos centru. Pasak pačių studentų, ne valdininkai, bet jauni žmonės turi kurti tokį miestą, kuriame norėtų gyventi.

„Pavasariį surengėme diskusiją, ar Alytus gali tapti jauno žmogaus miestu, ir įsitikinome, kad mokiniai, studentai, jaunimo organizacijų atstovai ir kiti aktyvūs miestelė-

■ Alytaus kolegijos studentai ir jų pasitelktos jaunimo organizacijos įgyvendinti savo iniciatyvą pradėjo nuo diskusijos, skirtos išsiaiškinti, ar Alytus gali tapti jauno žmogaus miestu.

nai tiki, kad tai išties įmanoma, – pasakoja Robertas Valuckas, laikinai einantis AK studentų atstovybės prezidento pareigas. – Tik dirbdami išvien galime pasiekti teigiamų pokyčių, todėl nusprendėme stiprinti jaunimo organizacijas, skatinti jas aktyviau telkti jaunimą ir imtis naujų iniciatyvų.“

Anot Tomo Nikulino, Alytaus visuomeninių jaunimo organizacijų sąjungos „Apskritasis stalas“ pirmininko, dažniausiai jaunimą liūdina tai, kad Alytuje sunku įsidarbinti, siūloma per mažai pramogų, trūksta laisvalaikio praleidimo vietų.

Nors jaunuoliai nestokoja įvairių su-

manymų, kaip padėti jaunoms šeimoms, skatinti pradedančius verslininkus, turtinti alytiškių laisvalaikį, tačiau neturi ir nežino, kur gauti lėšų šiems sumanymams įgyvendinti. Kad idėjos taptų realiais darbais, AK kartu su Lietuvos jaunimo organizacijų taryba surengė mokymus, kaip tinkamai ir kokybiškai parengti nacionalinius ir tarptautinius projektus.

„Jaunimo organizacijų atstovams pristatėme įvairius paramos fondus, aiškinome, kaip teisingai pildyti projektų paraiškas, – teigia R.Valuckas. – Daugelis susirinkusiųjų neturėjo patirties rengiant ir įgyvendinant projektus arba jos turėjo mažai.“

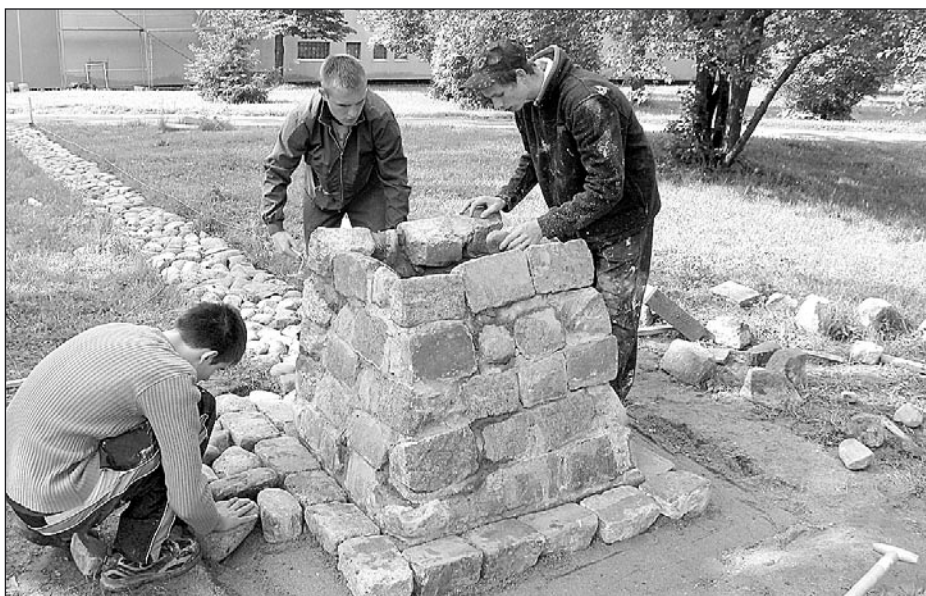
Praėjusį savaitgalį AK kartu su savanorių centru „Tėviškės namai“ surengė dar vienus mokymus – šį kartą savanorių koordinatoriams. Spalį ketinama surengti mokymus naujiesiems savanoriams.

„Jaunimo organizacijoms labai reikalingi savanoriai, ypač per įvairius renginius, akcijas. Viliamės, kad po mokymų jų gretos išaugs“, – sako T.Nikulinas.

Kauno statybininkų rengimo centro ir Alytaus kolegijos jaunimo iniciatyvos – pilietiškumo ugdymo projekto „Kuriname Respubliką: visuomenės pilietinio veikimo kompetencijų ugdymas“ dalis. Iš viso projekte dalyvauja ir savo iniciatyvas įgyvendina 120 švietimo įstaigų – bendrojo ugdymo ir profesinių mokyklų, kolegijų – iš 30-ies savivaldybių.

Diana SKUČAITĖ,

VšĮ „Pilietiškumo, demokratijos ir teisės programų centras“ direktorė

■ Naujas valstybinių švenčių tradicijas pradėję kurti Kauno statybininkų rengimo centro mokiniai nusprendė, kad šventėms pirmiausia reikia patrauklios erdvės, ir pasiryžo įrengti vienybės parką su aukuru: nuotraukoje – jo mūrijimo darbai.

Lietuvos interneto svetainėse mažiau žalingo turinio

Per antrąjį 2013 m. ketvirtį Ryšių reguliavimo tarnyba (RRT) interneto „karštąja linija“ gavo 122 pranešimus apie iš Lietuvoje esančių serverių internete paskelbtą neteisėtą ar žalingą turinį. Tai 18 proc. mažiau nei tuo pačiu praėjusių metų laikotarpiu.

Interneto naudotojai siuntė pranešimus apie rastą informaciją internete, susijusią su rasinės ar tautinės nesantaikos kurstymu, pornografija, apie vaikų seksualinio išnaudojimo medžiagą, taip pat neleistiną asmeninės informacijos skelbimą.

RRT, ištyrusi visus gautus pranešimus, 6 pranešimus persiuntė tolesniam tyrimui Policijos departamentui, įtariamam neteisėtam turinys – seksualinis vaikų išnaudojimas (2 pranešimai), pornografija (4 pranešimai). 5 pranešimai persiusti tolesniam tyrimui Žurnalistų etikos inspektoriatui tarnybai, įtariama neigiamą poveikį nepilnamečiams daranti informacija. 23 pranešimus apie galimai seksualinio vaikų išnaudojimo vaizdus RRT persiuntė kitų šalių „karštosioms linijoms“,

tarptautinės interneto „karštųjų linijų“ asociacijos INHOPE narėms. 8 pranešimai perduoti Lietuvos ir užsienio šalių interneto paslaugų teikėjams su išpėjimu apie jų tinkluose skelbiamą neteisėtą interneto turinį ir raginimu jį pašalinti.

Palyginus su 2012 m. tuo pačiu laikotarpiu (gauti 149 pranešimai), pranešimų gauta 18 proc. mažiau, tačiau 68 proc. išaugo pranešimų, kurie buvo persiusti tolesniam tyrimui, skaičius (2012 m. II ketv. – 25, 2013 m. II ketv. – 42).

Iš viso per pirmą 2013 m. pusmetį gauti ir išnagrinėti 303 pranešimai, per 2012 m. – 607 pranešimai.

RRT ragina interneto naudotojus interneto „karštąja linija“ pranešti apie pastebėtą neteisėtą ar žalingą turinį, tai yra pornografiją, vaikų seksualinį išnaudojimą, rasinę ar tautinę nesantaiką kurstantį turinį, smurtą ar kitą neigiamą poveikį nepilnamečiams darančią informaciją. Tai padaryti galima užpildžius specialią pranešimo formą adresu www.draugiskasinternetas.lt/lt/main/report.

RRT operatyviai įvertina pranešimo turinį ir imasi reikalingų veiksmų.

Neretai pasitaiko atvejų, kai gaunami pranešimai apie pornografinį turinį, kuris, kaip atlikus tyrimą paaiškėja, yra paskelbtas kitų valstybių serveriuose. Daugelyje pasaulio valstybių pornografija nėra draudžiama (pavyzdžiui, JAV, Nyderlanduose, Rusijoje ir kt.), todėl minėtais atvejais pašalinti tokio turinio neįmanoma. Tačiau visame pasaulyje yra griežtai draudžiama informacija, susijusi su vaikų seksualiniu išnaudojimu, todėl RRT, gavusi tokią informaciją, nedelsdama imasi veiksmų ir perduoda tokią medžiagą atitinkamoms Lietuvos ar kitų šalių struktūroms.

RRT interneto „karštosios linijos“ veikla Lietuvoje vykdoma nuo 2007 metų pagal Europos Komisijos „Saugesnio interneto“ programą. Šiuo metu 38 pasaulio šalyse veikia 44 interneto „karštosios linijos“, kurias jungia tarptautinė INHOPE asociacija. RRT „karštoji linija“ yra INHOPE narė nuo 2008 m.

„Dialogo“ inf.

Mokytoja, panaikinusio vergiją

Maža moteris, pradėjusi didelį karą

Romano „Dėdės Tomo trobelė“ herojų kančios yra pravirkdžiusios ne vieną tūkstantį skaitytojų. Ir mažai kas abejoja, jog šis amerikietės pedagogės Harrietos Beecher Stowe (1811–1896) kūrinys prisidėjo prie to, kad JAV kilo pilietinis karas, pasibaigęs vergijos panaikinimu.

Ištraukos iš „Dėdės Tomo trobelės“ spaudoje buvo pradėtos spausdinti 1851 metais. Po metų pasirodė knyga, o dar po dešimties – Jungtinių Amerikos Valstijų prezidentas Abraomas Linkolnas pasirašė įsakymą oficialiai panaikinti vergiją. (Tuo metu Rusijoje, kurios sudėtyje tada buvo ir Lietuva, atsisakyta baudžiavos. Carą Aleksandrą II žengti šį žingsnį paskatino spaudimas liberalios visuomenės, kuri irgi buvo paveikta „Dėdės Tomo trobelės“ įspūdžio (knyga rusų kalba išėjo 1857-aisiais.)

Pedagoginį darbą dirbusią Harrietą Beecher Stowę pats JAV prezidentas pavadino „maža moterimi, pradėjusia didelį karą“. Prezidentas turėjo galvoje 1861–1865 metų pilietinį karą tarp Šiaurės ir Pietų, pasibaigusį šiauriečių armijos pergale ir vergijos panaikinimu.

Tėvo įtaka

Amerika žino dvi pagrindines knygas apie vergijos laikus JAV: 1851 m. išleistą „Dėdės Tomo trobelę“, kurioje smerkiami žiaurūs vergvaldžiai, ir 1936 m. išspausdintą Margareth Mitchell romaną „Vėtrų nublokšti“, kuriame juodaodžių vergų ir jų šeiminių santykių vaizduojami kaip gana šalti. Paradoksas: pirmosios knygos autorė užaugo JAV šiaurėje, o antrosios – visą gyvenimą praleido šalies pietuose.

Tad kaip taip susiklostė, kad vergijos siaubai šitaip skausmingai palietė „šiaurietės“ Harrietos Beecher Stowę sielą?

Čia dera prisiminti, iš kokios šeimos ji kilusi. Būsimos rašytojos tėvas Lymanas Beecheris buvo pastorius, krikščionybės propaguotojas. Harrieta buvo septinta iš 13-os vaikų, visi jos broliai tapo dvasininkais. Apie Lymaną Beecherį bendraamžiai atsiliepdavo kaip apie labai stiprią tiek dvasiškai, tiek fiziškai asmenybę. Daugelio nuomone, jam labiau būtų tikę vadovauti kariniam pulkui, o ne parapijai. Jis buvo griežtas ir valdingas: auklėjo vaikus puritoniškos moralės dvasia, prieš miegą skaitydavo jiems Bibliją, eidavo su savo atžalomis į žygius, į žvejybą. Harrietai jis visam gyvenimui tapo vyriškumo ir stoiskumo simboliu. Būtent tėvo įtaka lėmė, kad ji ėmė nekęsti tvarkos, kuri vieną žmogų pavertė kito žmogaus nuosavybe.

Beecherių šeimos neapykanta vergijai buvo grynai religinio pobūdžio ir rėmėsi apaštalo Pauliaus žodžiais, skelbiančiais, jog nėra nei judėjo, nei pagonio, nei vergo, nei laisvojo – visi mes lygūs prieš Jėzų Kristų. Priminsime, jog pagrindinis romano personažas – juodaodis vergas dėdė Tomas, krikščioniškai nuolankiai ir vyriškai nešęs sunkią savo vergystės naštą.

Harrieta Beecher Stowe save yra apibūdinusi kaip „liesą tarsi skiedrelę būtybę“ (tuo metu buvo madingas moterų apkūnumas), kuri ir jaunystėje nepasižymėjo gražumu. Amžininkai prisiminė nervingą, paniurusią, bendrauti nemėgstančią šventiko dukterį, kuri visuose žmonių susibūrimuose paprastai sėdėdavo tamsiame kampe. Harrietai nebuvo būdinga patetika ar patosas – ji tiesiog kentėjo: dažnai dėl to, kad jos šalies pietuose vergvaldžiai žiauriai elgdavosi su juodaodžiais vergais.

Apie vergų kančias ji žinojo, beje, ne tik iš nuogirdų: jos vyresnioji sesuo išvyko gyventi į Cincinnati, miestą prie Ohajo upės, kuria ėjo siena tarp Šiaurės ir Pietų. Pasakui seserį išvyko ir Harrieta. Ji dėstė savo sesers įsteigtoje mergaičių mokykloje.

Jaunoji Harrieta slapstė pabėgusius vergus, padėdavo jiems įsikurti saugioje Šiaurėje. Ji mokė ir juodaodžių vaikus. Kai šiauriečiai rasistai organizavo juodaodžių gyvenviečių pogromus, mis Beecher pareiškė, jog, jei būtų vyras, nė minutės nesusvyravusi būtų šaudžiusi į pogromo vykdytojus.

Netikėta šlovė

Harrietos vyras buvo vyresnis už ją devyneriais metais. Jis buvo geras žmogus, bet, kaip pasirodė, absoliučiai neprisitaikęs prie realaus gyvenimo. Ir štai čia nervingai bei jausmingai Harrietai prasidėjo tikri išmėginimai. Tačiau ji juos atlaikė, ir dargi stoikiškai.

■ Harrieta Beecher Stowe

1851 metais Beecher Stowe šeimoje jau buvo septynetas vaikų. Jų tėvas buvo ką tik radęs dėstytojo vietą. Harrieta tuo tarpu jau buvo išgudrinusi laikyti visus keturis namų kampus, mokytojauti ir rašyti. Pradėjo ji nuo publikacijų religiniuose žurnaluose. Šie jos straipsniai buvo populiarūs siaurame rate.

Vienąsįk bažnytinių pamaldų metu Harrieta, pati nesuprasdama kodėl, tarsi išvydo dėdės Tomo mirties sceną. Ir ji sėdė rašyti romaną.

Ištraukas iš knygos moteris skaitydavo savo vaikams. Šie verkėdavo ir sakydavo jai, kad pasaulyje nėra nieko baisesnio už vergiją.

Knyga sukrėtė Ameriką. Vien per 1852-uosius romanas buvo išleistas 120 kartų! Tokios sėkmės JAV dar nematė!

1853 metais ponija Beecher Stowe, lydima sutuoktinio, aplankė Europą. 4000 gerbėjų tiesiog šturmavo Londono salę, kurioje rašytoja susitiko su skaitytojais. Toks pat audringas priėmimas laukė jos ir Prancūzijoje.

Nelengvo gyvenimo iškankinta septynių vaikų motina iš Europos sugrįžo pajaunėjusi ir kupina jėgų. Savoje šalyje ją pasitiko kritika: kūrėja buvo barama už esą išgalvotas romane aprašytas vergų kančias. Tačiau apie jas Beecher Stowe sužinojo iš pasakojimų bėglių, kuriuos jos tėvas slėpdavo, kol to daryti nebuvo uždraudę įstatymai.

Atsakydama į kritiką rašytoja 1853 metais išspausdino dokumentus, patvirtinančius faktus, kuriuos romano kritikai vadino šmeižtu.

Kovos už puritoniškumą fiasko

H.Beecher Stowe nederėtų laikyti vienos knygos autorė. Per savo ilgą gyvenimą ji parašė labai daug. Tačiau sulaukusi keturiasdešimties metų rašytoja pradėjo demons-

truoti savo itin puritoniškas pažiūras. 1856 metais ji išleido kitą drąsų romaną „Ledi Bairon išteisinta“. Kūrinyje ji, remdamasi didžiojo anglų poeto žmonos liudijimais, papasakojo apie tai, koks nedorovingas ir pasileidęs buvo George'as Gordonas Byronas. Po šio kūrinio pasirodymo Harrietą Stowę puolė ir tie, kurie palaikė ją kovoje prieš vergiją: liberaliai nusiteikusiai visuomenei puritoniškos šventiko duktės pažiūros buvo svetimos. Rašytojos kova už santuokinio gyvenimo moralės normų laikymąsi nevirtė tokia galinga visuomenine kampanija kaip jos paskelbtas karas prieš vergvaldystę.

Itin šurkščiai šiuo klausimu pasisakė anglų rašytojas humanistas Charlesas Dickensas: „Man atrodo, kad viintelė išėitis, galinti padėti tašką šioje situacijoje, – stuktelti Harrietai per galvą, o viską, ką ji yra parašiusi santuokinės moralės klausimu, konfiskuoti ir sudeginti milžiniškuose tarptautiniuose laužuose, iškart visose civilizuoto pasaulio dalyse.“

Tai buvo milžiniško ir netikėto Harrietos Beecher Stowe populiarumo pabaiga.

Beje, ji parašė dar vieną vergovę smerkiantį romaną „Dredas: istorija apie Prakeiktą pelkę“. Tačiau jis nesulaukė nei skaitytojų, nei kritikos dėmesio.

Rašytoja sunkiai išgyveno vyro mirtį 1886 metais. Pasukutinį gyvenimo dešimtmetį ši moteris, jos pačios žodžiais tariant, praleido tarsi kažkokiam rūke: „...aš esu išėjusi priešmirtinio poilsio, tokio sunkaus, kad tik seno draugo balsas kartais akimirkai mane pasiekia ir aš vėl įpuolu į pusiau miego būseną.“

Harrieta Beecher Stowe palaidota Endoveryje – ten, kur stovėjo namelis, vadinamas Dėdės Tomo trobele.

Parengė Dana DOVYDAITYTĖ

Iškilių asmenybių minčių mozaika

• Dilgo KJENCÉ RINPOČĖ:

Kartais reikia viską tiesiog paleisti ir suvokti, kad padėties niekaip negalime paveikti. Suvokimas, kad niekaip nekontroliuojame to, kas vyksta, gali būti tikra palaima.

Kad ir kaip tai pavadintume – likimas, karma, dievas, dvasia, ši tėkmė yra anapus ego ir žmogaus proto / kūno.

Gali būti, jog tai, kas dabar atrodo sunku, vėliau pasirodys didžiausia malonė.

Protas / ego nepakenčia dalykų nekontroliuoti. Tačiau beveik viskas pasaulyje vyksta anapus mūsų kontrolės. Kartais žmogus turi tiesiog viską paleisti, pasitikėti ir žinoti, jog vienintelis dalykas, kurį mes galime pasirinkti, tai ne-reaguoti į neurotiškus savo proto žaidimus, be paliovos sukančius samsaros ratą.

Didžiausias palengvėjimas yra kartkartėmis liautis kontroliavus ir pailsėti didžiojoje natūralioje ramybėje – tikrojoje mūsų prigimtyje. Čia viskas yra priimta taip, kaip yra, matant, jog viskas tėra nuolat kintantys, atsirandantys ir išnykstantys atspindžiai beribiam aiškume.

Galbūt problema pirmiausia yra ne išorėje, gal ji yra mūsų vidinė reakcija į situaciją ir mintys apie ją?

Kuo blogas yra dabarties momentas, jeigu apie jį negalvojame?

• Matthieu RICARD'AS:

Siekti laimės – nereikia žiūrėti į gyvenimą pro rožinius akinius ar būti aklam pasaulio skausmui ir netobulumams. Laimė taip pat nereikia siekti išlikti ar įsiamžinti bet kokia kaina.

Laimė – tai valymasis nuo mentalinių toksinų, tokių kaip neapykanta ir manijos, nes tai tikrąja šio žodžio prasme nuodija protą. Laimės siekis taip pat yra susijęs su mokymusi į viską žvelgti nesitapatinant (objektyviai) ir sumažinti atotrūkį tarp atrodymo (to, kaip dalykai matomi) ir realybės.

Judėdami šia linkme mes turime daugiau sužinoti apie tai, kaip veikia protas, ir giliau perprasti reiškinį prigimtį. Kadangi giliausia prasme kentėjimas yra glaudžiai susijęs su neteisingu suvokimu, kas yra realybė.

• Nisargadatta MAHARAJ'AS:

Darykite tai, kuo tikite, ir tikėkite tuo, ką darote. Visa kita – tuščias energijos ir laiko švaistymas.

• Markas TWAINAS:

Mums patinka žmonės, kurie drąsiai sako mums tai, ką galvoja, su sąlyga, kad jie galvoja taip pat kaip mes.

• Haruki MURAKAMI:

Anksčiau aš maniau, kad žmonės bręsta metai iš metų, palaipsniui... O paaiškėjo, kad ne. Žmogus bręsta akimirksniais.

• Miguelis RUIZAS:

Kad ir kas aplink tave nutiktų, nepriimk to asmeniškai. Nieko kiti žmonės nedaro dėl tavęs. Priežastis visko, ką jie daro, – jie patys.

Parengė **Lizeta LOZURAITYTĖ**

Nesinervinkim!

► Atkelta iš 10 p.

Kai tik kuris nors klausimas tampa išspręstas, kuris nors etapas įveiktas, būtina jį išbraukime – tai sustiprins pasitenkinimą. Taip nerimas dėl to, ar ir kaip įmanoma atlikti tokią didelę bei sudėtingą užduotį, po truputį mažės ir pati veikla, tikėtina, net ims teikti malonumą. Finišuosime gal net pasišokinėdami...

✓ Gyvenimas „duotas“ įdomiai veiklai

Nukreipti dėmesį nuo nuolatinio nerimavimo gali padėti kokia nors įdomi mūsų mėgstama veikla. Būtent jai, o ne destruktiviams nevaisingoms mintims, skirkime savo laisvalaikį. Pažiūrėkime, kokie harmoningi, entuziastingi ir tuo pat metu – palaimingai atsipūtę yra pačių netikėčiausių pomėgių turintys žmonės!

✓ Svarbu vertinti adekvačiai

Už daug ką gyvenime mokame per didelę kainą. Tai, kas šiandien atrodo taip reikšminga, svarbu ir būtina, su laiku greičiausiai – beveik neabejotinai! – neteks savo vertės. Tad pamąstykite: ar tikrai verta dėl to save šitaip deginti?

✓ Šalin kaltės jausmą!

Nesijaudinkime kiekviena pasitaikiusia proga. Tai nereikia, kad turėtume tapti bejausmiai egoistai, kuriems nusispjauti į visus ir viską. Tačiau perdėtas jautrumas ir nuolatinė įtampa sukelia pačių įvairiausių ligų. Be to, derėtų skirti nerimą ir atjautą: pirmasis kyla iš baimės, antroji – iš meilės. Jeigu galime kuo nors padėti – padėkime. O jei negalime – netampykime tuščiai sau nervų.

✓ Neduokime baimei kurti vaizdinių!

Neišsigalvokime ir nemodeliuokime problemų. Dažnai dar iki kam nors nutinkant mes ne trumpam įsivaizduojame blogiausią baigtį kaip galimybę (žr. antrąjį patarimą), bet susikuriame baisiausią vaizdinį ir įklimpstame jame kaip jau įvykusiam fakte. Dar nieko neįvyko ir, tikėtina, neįvyks, o mes jau išgyvename visus siaubingus tragedijos padarinius. Tuomet tarsi ir nebelieka skirtumo, kas iš tiesų vyksta, – mes kenčiame (ir neretai tuo pačiu kankiname kitus) bet kuriuo atveju.

Dar kartą prisiminkime: tai, kas turi nutikti, – nutiks, ir jeigu mes negalime tam užkirsti kelio (o visoms galimoms grėsmėms – tikrai negalime), absurdiška paversti savo gyvenimą pragaru vien iš baimės, kad šis gali mus ištikti.

Nuolatinė baimė, kad galime netekti darbo, kad mylimieji gali išduoti ar palikti, kad kas nors blogo gali nutikti vaikams, kad susirgsime, priaugsime svorio, pasensime... Gana! Iš kiekvienos situacijos galima rasti išeitį. Kokia prasmė negatyvumu kartinti šviesias savo gyvenimo akimirkas vien

iš baimės, kad kada nors dangus gali ir apsiniaukti? Ne mes pirmi – ne mes paskutiniai. Verčiau mėgaukimės tuo, kas yra!

✓ Mylėkime save tokius, kokie esame

Jei nepajėgiame savęs mylėti tokių, kokie esame, padėti reikia skubiai taisyti. Mat dvasios ramybės pagrindas yra būtent meilė sau. Kol nesusidraugausime su savim, nėra ko ir norėti, kad aplinkinis pasaulis mums nekeltų slogių jausmų.

✓ Nesijaudinkime dėl to, ką pamąstys kiti

Tie „kiti“ – konkretūs ir abstraktūs, dėl kurių tariamos nuomonės nuolat deformuojame savo gyvenimą, turi pakankamai savo rūpesčių ir problemų (beje, viena iš pagrindinių: ką apie mane pagalvos kiti?...).

Gyvenkime savo gyvenimą – tokį, kokio norime. Kad finišo tiesiąją pribėgus netektų graužtis nagų, jog visą mums skirtą laiką dairėmės į kitų žmonių vertinimus ir per tai savo gyvenimą pražiūrėjome.

✓ Niekas niekam nieko neprivalo

Kai artimieji, bičiuliai ar bendrapiliečiai mus erzina elgdami ne taip, kaip, mūsų manymu, turėtų, labai svarbu atsiminti – niekas niekam nieko neprivalo. Visi esame skirtingi, pasaulį kiekvienas matome savaip. Mokykimės pakantumo ir negraužkime savęs bei kitų stengdamiesi pritempti ar prisitempti iki mistinio „idealaus“ vaizdinio. Nepritempsime, o ir tas vaizdinys – muilo burbulas...

✓ Subalansuokime darbą ir poilsį

Jei esame nusiteikę vien poilsiauti ir pramogauti, darbą suvoksime tik kaip kliūtį gyventi smagiai ir nerūpestingai. Toku atveju derėtų pasistengti įsisąmoninti būtinybę dirbti – bent jau tam, kad užsidirbtume lėšų pragyvenimui. Mat be jų visavertiškai gyventi sunkoka. Darbą vertėtų rinktis tokį, kuris ne tik užtikrintų pragyvenimą, bet ir teiktų malonumo. Juk dirbdami praleidžiame didžiulę dalį savo nekainojamo gyvenimo laiko.

✓ Neskubėkime!

Kai kurie žmonės nuolat skuba – stengiasi viską padaryti kuo greičiau. Jie griežtai viską susiplanuoja ir nepakenčia jokio nukrypimo nuo numatytos įvykių eigos. Bet juk gyvenimas kupinas netikėtumų! Tad toks režimas nuolat kuria įtampą ir nerimą, o bet kokia nereikšminga neplanuota proceso detalė gali išmušti iš vėžių, baisiausiai suerzinti ir tiesiog paplauti pagriną iš po kojų.

Nuolatinis skubėjimas atima iš mūsų labai svarbų dalyką – galimybę gyventi pilnatviškai, mėgaujantis kiekviena akimirka ir beribiu gyvenimo turtingumu.

Parengta pagal užsienio spaudą

DIALOGAS

Vyriausioji redaktorė
Elena Tervidyte
Tel. 234 4328,
mobil. 8 ~ 699 38 150,
telena@takas.lt

www.dialogas.com

PASITEIRAUTI – tel. 234 1571

Redaktorė **Lizeta Lozuraitytė**: redaktore@dialogas.com; tel. 234 0482
Apžvalgininkas **Vytautas Strazdas**: apzvalgininkas@dialogas.com; tel. 234 6943
Korektorė **Lina Paragytė**: korektura@dialogas.com
Maketuotojas **Arturas Gusevas**: maketas@dialogas.com
Vyr. buhalterė **Rasa Krilavičiūtė**: buhalterija@dialogas.com
Administratorė: info@dialogas.com; tel./faksas 234 1571
Prenumerata: prenumerata@dialogas.com

Savaitraščio indeksas 0017.
Redakcija: Antakalnio g. 31, LT-10312 Vilnius. Faksas 234 1571
Įmonės kodas 221262680. Atsiskaitymoji sąskaita LT72 70440 60001118958
AB SEB bankas. Banko kodas 70440.

Straipsnių autorių mintys gali nesutapti su redakcijos nuomone. Už reklamos, skelbimų ir mokamų straipsnių turinį redakcija neatsako. Rankraščiai nereценzuojami ir negražinami. Kopijuoti ar platinti savaitraščio publikuojamą medžiagą be redakcijos sutikimo draudžiama.

Leidžia UAB „Polilogas“.

REMIA SPAUDOS, RADIO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS Media Support Foundation

Išleina ketvirtadieniais.
Laikraštis leidžiamas nuo 1992 m. sausio 10 d. SL 093. 4 sp. l. Tir. 1879 egz.
Spausdino UAB „Lietuvos rytas“ spaustuvė,
Gedimino pr. 12a, LT-01103 Vilnius.
ISSN 1392-1916

Mokslo metai šiomet prasidės rugsėjo 2 dieną!

Zitos Šliogerienės nuotr.

Vilnius: ir remontuojamų ugdymo įstaigų moksleiviai mokslo metus pasitiks laiku

Likus nepilnomis dviem savaitėms iki mokslo metų pradžios sostinės šešiose ugdymo įstaigose intensyviai atliekami didžiausios apimties energijos vartojimo efektyvumą didinantys darbai – šiltinamas stogas, pastato fasadas, cokolis, taip pat keičiami langai, modernizuojama šildymo sistema, atliekami vidaus remonto darbai.

Rekonstruojamos Vilniaus šv. Kristoforo, Taikos, Jono Pauliaus II progimnazijos, remontuojami Žygimanto Augusto pagrindinės mokyklos bei VšĮ Vilniaus „Vermės“ katalikiškosios gimnazijos pastatai. Vilniaus Žemynos progimnazijoje, esančioje Žemynos g., atliekamas pastato kapitalinis remontas.

Pasak remonto darbų techninę priežiūrą vykdančių specialistų, visi numatyti darbai bus baigti laiku, tai yra iki rugsėjo 1 dienos. „Neabejojame, kad progimnazijos mokiniai ir gimnazistai tikrai laiku pradės mokslo metus atnaujintose mokyklose“, – sako Vilniaus vystymo kompanijos vadovas R.Dūdonis.

Didžioji dalis rekonstrukcijai skirtų lėšų – iš Aplinkos ministerijos administruojamos Klimato kaitos specialiosios programos visuomeninės paskirties pastatų atnaujinimui (modernizavimui) skirtų lėšų, iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų, dalį lėšų skiria Švietimo ir mokslo ministerija iš švietimo įstaigų modernizavimo programos, apie 3 mln. 50 tūkst. Lt šių mokyklų renovacijai ir remontui skiria Vilniaus miesto savivaldybė.

Kaunas: gyvųjų šachmatų kova VII forte

Rugsėjo 7-ąją 16 val. Kauno tvirtovės VII forte (Archyvo g. 61, Kaunas) vyks įspūdingas, analogų neturintis renginys „Gyvųjų šachmatų kova VII forte“.

Gyvieji šachmatai, vadovaujami daugkartinio šachmatų čempiono, tarptautinio didmeistro Šarūno Šulskio, pradės nuožmią kovą VII forto artilerijos kieme. Po šachmatų kovos dalyviai turės galimybę susipažinti su neįprasto dydžio šachmatais orientacinio žaidimo metu, taip pat galės įsiamžinti su gyvosiomis šachmatų figūromis, išbandyti savo jėgas šachmatų lentose ir – pasibaigus visiems karams – pelnytai pasistiprinti kareiviška koše. Nepraleiskite puikios galimybės tapti gyvųjų šachmatų istorinės kovos liudininkais ir galimybės smagiai praleisti šeštadienį!

Šiauliai: „Gamos“ laimėjimas prestižiniame konkurse

Šiaulių 1-osios muzikos mokyklos mergaičių choras „Gama“ Sankt Peterburgo XI tarptautinio chorų festivalio konkurse „Dainuojantis pasaulis“ pelnė trečiąją vietą.

„Jaučiuosi, lyg būtime laimėję bronzą olimpiadoje“, – spaudos konferencijoje pasakojo choro vadovė D.Kavaliauskienė. Sankt Peterburge dainavo pasaulinio lygio 38 chorai iš 14 pasaulio šalių. Konkurso dalyviai varžėsi devyniose kategorijose. „Gama“ pasirodė vaikų chorų kategorijoje: Sankt Peterburge vykusiame festivalyje dalyvavo 12–18 metų 34-ios „Gamos“ choristės.

Vadovė pasakojo, kad mergaitės labai jaudinosi, bet sugebėjo susikaupti ir pasirodė puikiai. Jos konkuravo su choralais iš Kinijos, Japonijos, Rusijos.

Laureatų koncertas vyko pasaulinio lygio salėje – Sankt Peterburgo valstybinėje akademineje kapeloje. „Vien pasirodymas šioje salėje su fantastiška akustika, netelpiančiais sėdimose vietose žiūrovais mergaitėms buvo didžiulis įvykis“, – įspūdziais dalinosi choro vadovė D.Kavaliauskienė.

„Dialogo“ inf.

AUKŠTASIS MOKSLAS

R.Vaitkus: griežtesnis reguliavimas pasiteisino

► Atkelta iš 3 p.

„Visos tos mokyklos tarpusavyje konkuruoja ir stengiasi vaikų pritraukti. Na, ir tiesiog nebėra kam stoti, atvirai kalbant. Konkurencinėje kovoje, kuri maždaug nuo 2009-ųjų prasidėjo, laimi stipriausieji – patrauklesnės studijų vietos, geresnės mokyklos ir panašiai. Ką daryti su regionais? Mano supratimu, regionams yra labai didelis iššūkis: arba jie išliks toje rinkoje, arba bus priversti tapti filialais, nes jie turėtų orientuotis į savo regiono darbo jėgos specifiką“, – sakė R.Vaitkus.

92 proc. „šimtukininkų“ studijuos Lietuvoje

Šiais metais į aukštąsias mokyklas stojo 35,5 tūkst. pretendentų, arba beveik 10 proc. mažiau nei pernai (2012 m. – 38,5 tūkst.). Iš jų 21,7 tūkst. – šių metų laidos abiturientai (2012 m. – 24,8 tūkst.).

Naujais mokslo metais šalies universitetuose ir kolegijose studijuos daugiau kaip 28 tūkst. pirmakursių. Iš jų 15 tūkst. studijas finansuos valstybė. Daugiau nei pusė jų – 8 tūkst. – studijuos universitetuose, 7 tūkst. – kolegijose.

Daugiausia pirmakursių priimta į Vilniaus universitetą (3638), Kauno technologijos universitetą (1871), Vilniaus Gedimino technikos universitetą (1880), Vilniaus kolegiją (2376) ir Kauno kolegiją (2177).

Lietuvos abiturientai, gavę aukščiausius valstybinių brandos egzaminų vertinimus, pirmenybę teikė Vilniaus universitetui. Su šia aukštąja mokykla sutartį pasirašė 643 iš 1535 „šimtukininkų“. Dar daugiau kaip po šimtą geriausių abiturientų rinkosi Lietuvos sveikatos mokslų universitetą, Kauno technologijos universitetą, Vilniaus Gedimino technikos universitetą. Sutarties su jokia Lietuvos aukštąja mokykla nepasirašė 117 aukščiausius įvertinimus gavusių abiturientų.

„Šie skaičiai paneigia gandus, kad pusė geriausių abiturientų išvyko studijuoti svetur. Be abejo, liūdina, kad jauni žmonės išvyksta iš Lietuvos, tačiau tikimės, kad jie pasirinko pačius geriausius pasaulio aukštąsias mokyklas ir vėliau sėkmingai dirbs savo tėvynei“, – sako viceministras R.Vaitkus.

„Dialogo“ inf.

KONFERENCIJOS

Ties tiltus į kokybę

Rytoj (08 23) 12 val. Klaipėdos universiteto Auloje (Herkaus Manto g. 84, Klaipėda) vyks Lietuvos studentų sąjungos (LSS) organizuojama konferencija „Tiltas į kokybę“. Jos metu bus atkreiptas dėmesys į grįžamojo ryšio svarbą gerinant studijų kokybę aukštosiose mokyklose. Ketinama pabrėžti, kad efektyvus visų suinteresuotų šalių bendradarbiavimas ir įdėtas indėlis tiesiogiai lemia studentų gerbūvį. Konferencijos dalyviai ypatingą dėmesį skirs grįžamojo ryšio svarbai formuojant valstybės švietimo politiką. Bus diskutuojama apie galimus būdus užtikrinti dialogą, pagrįstą ryšiu tarp aukštųjų mokyklų, studentų, valdžios, verslo atstovų bei kitų suinteresuotų šalių, siekiant visapusiško įsitraukimo į kokybės užtikrinimą aukštosios mokyklos ir valstybės lygmeniu.

Konferencijoje dalyvaus: švietimo ir mokslo viceministras Rimantas Vaitkus, Lietuvos universitetų rektorių konferencijos prezidentas Petras Baršauskas, Lietuvos kolegijų direktorių konferencijos prezidiumo narys Viktoras Senčila, laikinoji Studijų kokybės vertinimo centro direktorė Nora Skaburskienė, LSS prezidentas Paulius Baltokas, kiti.

Asamblėja „Tiltas į kokybę“ – tai tradicinis kasmetinis LSS organizuojamas renginys. Į pajūryje vyksiančią edukacinę šventę studentų savivaldų, jaunimo organizacijų atstovai ir socialiniai partneriai kviečiami jau 22 kartą.

LSS ir „Dialogo“ inf.

ŠIAME „DIALOGO“ NUMERYJE MINIMA 14 UGDYMO ĮSTAIGŲ

„Vyturio“ pradinė, Vilnius
1-oji muzikos, Šiauliai
Jono Pauliaus II progimnazija, Vilnius
Marijampolio vidurinė, Vilniaus r.
Mokykla-darželis „Rūtėlė“, Kaunas
Simono Gaudėšiaus gimnazija, Šilalė
Statybininkų rengimo centras, Kaunas
Šv. Kristoforo progimnazija, Vilnius

Šventosios pagrindinė, Palanga
Taikos progimnazija, Vilnius
Tuskulėnų vidurinė, Vilnius
VšĮ Vilniaus „Vermės“ katalikiškoji gimnazija, Vilnius
Žemynos progimnazija, Vilnius
Žygimanto Augusto pagrindinė, Vilnius

MokytojoDarbas.lt
pedagogų darbo skelbimai iš visos Lietuvos

Kuriuo būdu keliaujate Jūs?

Papasakosiu dviejų keliautojų istoriją. Sugalvotą, aiškų. Bet keliauninkų nuotykiškai man puikiai pasitarnaus kaip vaizdi metafora.

Taigi nusprendė du studentai į Palangą *tranzuoti*. Pusvalandį prie greitkelio tuščiai pastovėję, jie susiginčijo, kaip greičiau Palangą pasiekti: ar vienu ypu, ar per kelis kar-

tus. Jonas tvirtino: turėsim kantrybės palaukti – ir mums pasiseks, nuveš tiesiai iki Palangos. Petras piktinosi laukimo taktika ir agitavo važiuoti su bet kuo, kas sustoja: kiek paveš – tiek aciū, toliau vėl žiūrėsime...

Draugai nesusitarė, apsižodžiavo ir išsiskyrė.

*

Volvo pavežė Petrą iki Elektrėnų. Vairavo

moteris – nekalbi, griežta, tepratarė, kad visada *tokius* paveža, nes jos sūnus irgi mėgsta trankytis. „Aš jam pinigų duodu, sakau, pirk bilietą, sėsk į autobusą ir ramiai pasieksi Palangą, – o jis vis tiek šalikelėj stovi...“

Nuo Elektrėnų iki Raseinių Petras keliavo su penkiasdešimtmečiu vyriškiu, rūkstančiu į tėviškę medaus parsivežti. Šnekus – visą kelią *dėjo* ant valdžios, žmo-

nos, viršininko, pakelės *zabegalkių*... Bet draugiškas – sausainiais ir obuoliais vaišino. Paskui sumokėti paprašė: „Net arklų arklio veltui nekaso.“

Ties Raseiniais Petru teko ilgokai pastovėti. Ir lietus užėjo. Girta moteris varėsi dviratį ir kalbėjosi, kaip su žmogum, tiksliau, kaip su gyvuliu: „Ko tu, *blatj*, pas tą *kurvą* vaikštai? Aš tau, *b...*, per prasta? Miesčionės užsinorėjai?“

Po gero pusvalandžio prie lietaus permerkto Petro sustojo senas žiguliukas. Jaunas vaikas šypsojosi visa burna: „Nu, sėsk, pavešiu.“ Netoli pavažiavęs, jis suko į šoną ir įkalbėjo Petrą pigiai *cepelinų* užvalgyti. Didžkukuliai buvo ir dideli, ir balti kaip paršeliai. Žiguliuko vairuotojas atsisveikino su Petru išdidus kaip indėnas: ir pavežiau, ir kur pavalgyt pigiai galima parodžiau.

Penktoji mašina nuvežė Petrą iki pat Palangos kryžkelės. Prabangios mašinos prabangus salonas kvepėjo kaip parfumerijos fabrikas. Vairuotojas į pakeleivį nekreipė jokio dėmesio, ir šis mėgavosi švariai skambančios muzikos garsais bei greitai pro šalį lekiančiais vaizdais.

*

Jonas gana ilgai laukė, bet savo sulaukė – sustojo *Passatas*, paėmė ir nuvežė iki vietos. Vairuotojas su bendrakeleiviu vos keliais žodžiais persimetė, bet atvežė veltui ir be jokių nuotykių.

Kuriuo būdu – Jono ar Petro – Jūs keliaujate per gyvenimą?

ET

Zitos Šlogerienės nuotr.

Gerbiami mokytojai, direktoriai, darželių auklėtojai, dėstytojai,
„Dialogas“ – Jūsų profesinis laikraštis.
Kviečiame prenumeruoti ir siūlome 3 variantus –
rinkitės Jums patogiausią!

I.

Popierinė laikraščio versija

Užsiprenumeruoti galima:

- ⊙ Interneto svetainėje www.dialogas.com. Raskite prenumeratos nuorodą, ją paspauskite, užpildykite pateiktą formą ir šią atsiųskite į redakciją.
- ⊙ Visuose „Lietuvos pašto“ ir „Lietuvos ryto“ skyriuose – tradiciškai.

Prenumeratos kaina:

- » visiems metams – 175,89 Lt,
- » pusei metų (6 mėn.) – 95,94 Lt,
- » 3 mėn. – 47,97 Lt,
- » 1 mėn. – 15,99 Lt.

II.

Elektroninė laikraščio versija

Prenumeruoti galite adresu

<http://www.dialogas.com/pdf-prenumerata/>

Prenumeratos kaina

FIZINIAMS asmenims:

- » visiems metams – 87,95 Lt,
- » pusei metų – 52,77 Lt,
- » 3 mėn. – 29,74 Lt,
- » 1 mėn. – 10,00 Lt.

JURIDINIAMS asmenims
(tiems, kam reikalinga sąskaita faktūra):

- » visiems metams – 115,69 Lt,
- » pusei metų – 63,74 Lt,
- » 3 mėn. – 32,57 Lt,
- » 1 mėn. – 11,79 Lt.

III.

Tinklapis – dialogas.com

www.dialogas.com – nuomonių ringas

- ⊙ Švietimo aktualijos
- ⊙ Straipsnių fragmentai
- ⊙ Internetinė apklausa
- ⊙ Nuotraukos, nuorodos, komentarai, archyvai
- ⊙ Kita naudinga informacija

Jei kiltų klausimų, paskambinkite į redakciją tel. (8 ~ 5) 234 1571 arba parašykite info@dialogas.com – ir gausite visą Jus dominančią informaciją.

Jei nespėjote „Dialogo“ užsiprenumeruoti Lietuvos pašto skyriuose, galite tai padaryti mūsų internetinėje svetainėje www.dialogas.com bet kuriuo metu.

Ačiū, kad prenumeruojate „Dialogą“.